

LIETUVOS VALSTIEČIŲ
IR ŽALIŲJŲ SĄJUNGA

ŠEŠĖLINĖ
VYRIAUSYBĖ

PROGRAMA
2021–2024

LVŽS ŠEŠĖLINĖS VYRIAUSYBĖS MINISTRŲ KABINETAS:

Ramūnas Karbauskis, Ministras Pirmininkas

Valius Ažuolas, Finansų ministras

Guoda Burokienė, Vidaus reikalų ministrė

Dainius Gaižauskas, Krašto apsaugos ministras

Ligita Girskienė, Aplinkos ministrė

Eugenijus Jovaiša, Švietimo, mokslo ir sporto ministras

Deividas Labanavičius, Ekonomikos ir inovacijų ministras

Kęstutis Mažeika, Žemės ūkio ministras

Arvydas Nekrošius, Energetikos ministras

Aušrinė Norkienė, Kultūros ministrė

Giedrius Surplys, Užsienio reikalų ministras

Agnė Širinskienė, Teisingumo ministrė

Tomas Tomilinas, Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Arvydas Vaitkus, Susisiekimo ministras

Aurelijus Veryga, Sveikatos apsaugos ministras

Patvirtinta LVŽS tarybos posėdyje 2021-01-27

PREAMBULĖ

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (toliau – LVŽS) – daugiau kaip šimtą metų aktyvios politinės veiklos patirtį turinti politinė jėga (daugiau apie LVŽS istoriją rasite <https://lvzs.lt/lt/apie-mus/istorija>), savo politinę veiklą grindžianti vertybine politika – gerovės visiems Lietuvos žmonėms siekimu, tradicinės šeimos, lietuviybės, kultūros tradicijų, gamtos puoselėjimu. Laimėjusi Seimo rinkimus, LVŽS 2016–2020 valstybėje pradėjo svarbius pokyčius, kurie lėmė žmonių pajamų ir valstybės gerovės augimą, skurdo lygio mažėjimą bei sukūrė prielaidas sėkmingai įveikti pirmąją COVID-19 bangą, išlaikant vieną stabiliausių ekonomikų ne tik Europos Sąjungoje (ES), bet ir pasaulio mastu. LVŽS inicijavo ir ryžtingai ėmėsi įgyvendinti pokyčius aplinkosaugos srityje, didelis dėmesys skirtas šalies ekonomikos, krašto apsaugos stiprinimui, emigracijos mažinimui.

Matydama, kad po 2020 m. Seimo rinkimų naujoji valdančioji dauguma nusigręžia nuo šimtmečiais Lietuvą auginusių vertybių bei atsisako vertybinės politikos, siekdama visuomenės gerovės bei darbų tęstinumo, LVŽS suformavo šešėlinę Vyriausybę, kuri teikia savo programą, kaip alternatyvą valdančiųjų – konservatorių ir liberalų – Vyriausybės programai.

LVŽS, priešingai nei dabar valdančiojoje daugumoje esančios partijos, pabrėžia tradicinę šeimą, kuriai valstybė turi užtikrinti visus reikiamus resursus vystytis ir augti, mokytis ir dirbti, būti sveikiems ir saugiems, gyventi švarioje aplinkoje. LVŽS siekia ugdyti dorą bei išsilavinusį valstybės pilietį, norintį ir galintį gyventi oriai bei kurti Lietuvoje, turintį reikalingų profesinių žinių ir gebėjimų, tačiau visų pirma – vertybinius pamatus, leidžiančius su atsakomybe pritaikyti žinias ir kompetencijas savo gyvenime.

LVŽS yra tvirtai įsitikinusi, kad valstybė būtų stipri, būtina įtvirtinti pamatinį gėrį – saugoti žmogaus gyvybę ir sveikatą, užtikrinti tvarų sambūvį su gamta, puoselėti darnią šeimą ir bendruomenę, kurti tvarią ekonominę ir skaidrią politinę aplinką. Valstybės vaidmuo – įgalinti asmenis ir bendruomenes spręsti savo ir aplinkos problemas, įstatymais skatinti rinktis tokį elgesį, kuris kurtų pamatinius gėrius ir vengtų destruktijos. Valstybės valdymo tikslas – piliečių gerovė, teisingumas, valstybės saugumas ir atstovavimas nacionaliniam interesui užsienio politikoje, o valstybėje sukuriama pridėtinė vertė turi pasiekti visus piliečius, gyvenančius visuose šalies regionuose, užtikrinti orias bei saugias jų gyvenimo sąlygas.

Šios LVŽS puoselėjamos vertybės darniai sujungia visus LVŽS siūlomus darbus sveikatos ir socialinės apsaugos, švietimo ir mokslo, kultūros, aplinkos apsaugos ir žemės ūkio, ekonomikos ir finansų, teisėsaugos ir kovos su korupcija, savivaldos ir regioninės politikos srityse bei numatomą vykdyti užsienio politiką.

Mūsų šešėlinės Vyriausybės programoje rasite išsamius pasiūlymus, kaip Lietuvoje sukurti valstybę stiprinančius ir orų žmonių gyvenimą užtikrinančius pasirinkimus. Neabejojame, jog pamatinio gėrio, grįsto tradicinėmis vertybėmis, kūrimas padarys Lietuvą klestinčia šalimi, kurioje gera gyventi.

Tikimės Jūsų palaikymo ir kviečiame LVŽS šešėlinės Vyriausybės programą įgyvendinti kartu!

I. SOCIALINĖ POLITIKA

Šeimos puoselėjimas ir palankios aplinkos šeimai sukūrimas yra ilgalaikė ir vertingiausia investicija į žmogų. LVŽS visada nuosekliai pripažino, kad vyro ir moters santuoka grindžiama šeima yra patikimiausias institutas, sudarantis geriausias sąlygas visiems jos nariams, kaip asmenybėms, visapusiškai atsiskleisti bei socialiniams įgūdžiams formuotis. Todėl nuo 2016 m. daug dėmesio skirta šeimos politikai. Priimtas Šeimos stiprinimo įstatymas, leidęs užtikrinti geresnę atstovavimą Lietuvos šeimų interesams tiek savivaldos, tiek ir valstybės lygmeniu. Įvesta šeimos kortelė daugiavaikėms šeimoms, suteikianti nuolaidas prekėms ir paslaugoms. Išplėstas šeimai teikiamų paslaugų ratas. Pradėti mokėti vaiko pinigai, kurie, remiantis Europos Komisija, yra viena efektyviausių kada nors taikytų skurdo mažinimo priemonių Lietuvoje. Pradėtas visuotinis nemokamas ikimokyklinukų ir pirmokų maitinimas. Nuo 2016 m. nuosekliai augo šeimų pajamos. Vidutinis mėnesio darbo užmokestis 2016–2020 m. didėjo daugiau nei 200 eurų ir 2020 m. I ketvirtį pasiekė 879,2 eurų („į rankas“). Nuo 200 iki 400 eurų padidėjo neapmokestinamasis pajamų dydis (NPD), o panaikinus beveik 4 mlrd. eurų siekusių SODROS skolą ir įsipareigojimus privatiems pensijų fondams, augo senatvės pensijos. Vidutinė senatvės pensija su būtinuoju stažu 2016–2020 m. padidėjo 33 proc. arba 133 eurai ir šiuo metu siekia daugiau nei 400 eurų. Sukauptas 540 mln. eurų dydžio SODROS rezervas leidžia užtikrinti pensijų mokėjimo stabilumą. Pamažu kompensuojamos per 2008–2009 m. krizę sumažintos pensijos bei kitos socialinės išmokos. Statistika patvirtina šių priemonių teigiamą poveikį. Pavyzdžiui, 7,7 proc. sumažėjo absoliutaus skurdo lygis, mažėja ir pajamų atotrūkis tarp turtingų ir nepasiturinčių. Matome teigiamas demografines tendencijas, daug mūsų piliečių grįžta į Lietuvą. Kadangi senatvės pensijos augo net sparčiau nei atlyginimai, senjorų skurdo rizikos lygis sumažėjo 6 proc. Maža to, tolygiai mažėja vaikų ir dirbančiųjų skurdo rizikos lygis. Pokyčiai palietė ir kitas sritis. Buvo apribotos antstolių galimybės išieškoti skolas iš mažas pajamas gaunančių asmenų. Piliečiams įgavus teisę paskirti dalį savo sumokėto gyventojų pajamų mokesčio (GPM) konkrečiai profesinei sąjungai, pastarosios tapo finansiškai savarankiškesnės. Galiausiai, pačioje pandemijos pradžioje operatyviai patvirtintos ir efektyvios COVID-19 pandemijos socialinių padarinių mažinimo priemonės padėjo išvengti ženkliausios šalies gyventojų pajamų nuosmukio.

Nepaisant šių pasiekimų, socialinėje sferoje išlieka daug įsisenėjusių problemų. Pavyzdžiui, skurdo lygis Lietuvoje, nors 2016–2020 m. laikotarpiu nuosekliai mažėjo, tebėra santykinai aukštas. Maža to, su sunkumais, gaunant kompleksines paslaugas, susiduria regionuose gyvenančios šeimos. Pagaliau, būtina užtikrinti nuoseklų senjorų pensijų augimą, geresnes darbo rinkos sąlygas, mažinti pajamų atotrūkį. Todėl siūlome:

1.1. TOLIAU KURTI ŠEIMAI PALANKIĄ APLINKĄ:

- skatinti atstovavimą šeimoms vietos ir nacionaliniame lygmenyje, stiprinant šeimos tarybų ir šeimoms atstovaujančių organizacijų vaidmenį;
- didinti kompleksinių paslaugų šeimai apimtį ir kokybę, remti nevyriausybinės organizacijas, teikiančias šias paslaugas, plėsti paslaugų šeimai prieinamumą regionuose;
- didinti vaiko pinigus sparčiau, nei numato išmokų indeksavimo įstatymas;
- tęsti paramą, skirtą pirmajam būstui regionuose įsigyti, plėsti šios programos galimybes, tam tikslui panaudojant įsteigto valstybės banko garantijas bei kitas valstybės paskatas;
- plėsti nemokamo mokinių maitinimo mokyklose apimtį iki visi priešmokyklinės ir pradinės ugdymo programos mokiniai gaus nemokamą maitinimą;

I. SOCIALINĖ POLITIKA

- siekti, kad valstybė užtikrintų reikiamą pagalbą šeimoms, išlaikant šeimos stabilumą: prieinama psichologinė ir kita pagalba konfliktus patiriančioms šeimoms, bendravimo bei bendradarbiavimo įgūdžių mokymosi galimybės ir kita tolygiai visoje šalyje teikiama pagalba;
- užtikrinti, kad visos šeimos arba vienišos moterys, išgyvenančios krizę nėštumo metu, laiku gautų konsultacijas ir socialines paslaugas iki gimdymo ir po jo.

1.2. MAŽINTI PAJAMŲ NELYGYBĘ IR DIDINTI MINIMALIAS PAJAMAS:

- siekti didesnio viešųjų finansų perskirstymo, solidaresnės mokesčių ir išmokų sistemos;
- siekti, kad mažiausių socialinės paramos sistemos išmokų dydis siektų valstybės nustatytą minimalaus vartojimo poreikio dydį (MVPD). Esant sudėtingoms situacijoms, tokioms kaip šiuo metu kovojant su COVID-19 ekonominėmis ir socialinėmis pasekmėmis, padėti ypač sudėtingoje finansinėje situacijoje esančioms šeimoms, ieškoti vienkartinių ir tęstinių priemonių, kurios skatintų ne tik skurdo mažėjimą, bet ir taptų šalies ekonomikos augimo dalimi;
- aktyviai dalyvauti Europos mokslo ir politikų diskusijoje dėl universalių bazinių pajamų idėjos, rengti aptarimus Lietuvoje;
- remti Europos Komisijos pasiūlymą dėl ES direktyvos dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio ES.

1.3. DIDINTI DARBO RINKOS PATRAUKLUMĄ:

- skatinti lanksčių darbo formų prieinamumą (galimybė dirbti lanksčiu grafiku, dalį darbo laiko dirbti namuose esančioje darbo vietoje, dirbti tik dalį dienos ir pan.);
- didinti kokybiškų, lanksčių vaiko priežiūros ir ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumą. Šios priemonės apims: ikimokyklinių ugdymo įstaigų tinklo plėtrą, skatinant darbovietes, akademinis miestelius kurti darželius, šeimos darželių kūrimo skatinimą, vaiko priežiūros atostogose esančiai mamai suteikiant galimybę už atlygį prižiūrėti dar keletą vaikų, nemažinant mamos gaunamų išmokų ir pan.;
- skatinti kokybiškų, lanksčių paslaugų, orientuotų į specialiųjų poreikių turinčias šeimas, plėtrą (specializuoti vaiko dienos centrai, jaunimo centrai, laikino atokvėpio paslaugos turi tapti labiau prieinamos ne vien didžiuosiuose miestuose);
- kartu su kitomis valstybėmis narėmis remti ES pastangas sutrumpinti savaitės darbo laiką iki penktadienio pietų, nemažinant darbuotojų atlyginimų;
- stiprinti savarankiškai ir darbo platformose dirbančių, o taip pat komandiruojamų darbuotojų teisinę apsaugą, didinti jų socialines garantijas;
- stiprinti tolimųjų reisų vairuotojų darbo sąlygų priežiūrą;
- toliau stiprinti kolektyvinių derybų, socialinio dialogo institutą, tęsti profsąjungų stiprinimą, didinti darbo ginčų komisijų nepriklausomumą ir darbo efektyvumą per skaitmenizavimą;
- remti verslo ir darbo vietų, infrastruktūros regionuose plėtrą, kuri padarytų žmogaus gyvenimo ir darbo sąlygas patrauklesnėmis.

I. SOCIALINĖ POLITIKA

1.4. EFEKTYVINTI JAUNIMO POLITIKĄ:

- stiprinti regioninius profesinio rengimo centrus, įgyvendinti jaunimo verslumo ugdymo ir įdarbinimo programas, užtikrinti jaunimui skirtų programų tęstinumą;
- kurti paskatas darbdaviams priimti į darbą jų sritį studijuojantį jaunimą, kad kuo greičiau formuotųsi praktiniai profesijos įgūdžiai.

1.5. RŪPINTIS PAŽEIDŽIAMOMIS VISUOMENĖS GRUPĖMIS:

- valstybinėse įstaigose ir valstybės finansuojamuose projektuose skatinti neįgaliųjų įdarbinimą, plėtoti paskatas darbdaviams įdarbinti neįgaliuosius;
- skaidrinti ir keisti medicininių negalios nustatymą, įvertinant socialinius ir aplinkos pritaikymo aspektus žmogaus su negalia dalyvavimui visuomenėje užtikrinti. Susieti negalios nustatymą su socialinių, užimtumo ir kitų reikalingų paslaugų teikimu;
- įkurti nacionalinį socialinio būsto plėtros fondą ir taip efektyviau spręsti socialinio būsto trūkumo problemą;
- didinti aplinkos ir infrastruktūros prieinamumą bei pritaikymą skirtingų negalių asmenims;
- skatinti socialiai orientuotą būsto rinką, o nuomojantiems – socialiniam būstui taikyti pajamų mokesčio lengvatą;
- toliau plėsti užimtumo ir socialines programas ilgalaikiams bedarbiams, siekiant padėti grįžti į darbo rinką;
- peržiūrėti užimtumo ir piniginių išmokų mechanizmą, susiejant juos su socialinių paslaugų teikimu, skatinti koordinuotą savivaldos, užimtumo tarnybos, darbdavių ir nevyriausybinių organizacijų atvejo vadybą. Spręsti socialinės paramos nepaėmimo problemą, supaprastinant jos gavimo sąlygas;
- užtikrinti asmeninio asistento paslaugų teikimą asmenims, kuriems jos yra būtinos savarankiškumo įgalinimui visose gyvenimo srityse.

1.6. UŽTIKRINTI SENJORŲ GEROVĘ:

- sparčiau nei planuota, augant šalies ekonomikai, didinti senatvės pensijas, tęsti mažų pensijų priemonių mokėjimą;
- įvesti tryliktąją (vienkartinę) pensiją, kuri būtų mokama tik tais metais, kai valstybės biudžeto balansas teigiamas;
- plėsti senelių globos namų tinklą, įgalinant šias paslaugas teikti nevyriausybines organizacijas ir verslą;
- tęsti 2008–2009 m. krizės metu sumažintų pensijų ir kitų išmokų kompensavimą.

I. SOCIALINĖ POLITIKA

1.7. GERINTI SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ DARBO SĄLYGAS IR VYSTYTI SOCIALINES PASLAUGAS:

- skirti daugiau lėšų socialinių paslaugų finansavimui, sukurti nacionalinę socialinių paslaugų kokybės vertinimo priemonę ir ją skleisti Lietuvoje;
- sukurti kompleksinių paslaugų paketus įvairioms pažeidžiamoms grupėms (žmonės su negalia, senjorai, benamiai, priklausomybių turintys asmenys ir kt.) ir užtikrinti jų plėtrą Lietuvoje;
- siekti skirtingo pavaldumo socialinių darbuotojų atlyginimų suvienodinimo, toliau gerinti socialinių darbuotojų darbo saugos sąlygas. Ypatingą dėmesį skirti socialiniams darbuotojams, dirbantiems sveikatos priežiūros įstaigose ir sveikatos priežiūros darbuotojams, dirbantiems globos namuose, šiems darbuotojams užtikrinant socialines garantijas.

1.8. RŪPINTIS ŠEIMOS SAMPRATOS PUOSELĖJIMU:

- peržiūrėti ir tobulinti programą, siekiant, kad lytiškumo ugdymas mokyklose remtųsi prigimtinio lytiškumo, skirto meilei išreikšti ir gyvybei pradėti, samprata ir būtų nukreiptas į vyro ir moters šeimos sukūrimą (santuokos sudarymą);
- didinti tėvų įtraukimo į programos realizavimą galimybes, leidžiant tėvams vaikus ugdyti pagal savo religinius įsitikinimus, užtikrinti, kad mokyklos bendruomenės siektų bendradarbiavimo su mokinių tėvais;
- tėvams, kurie nori tobulinti savo žinias ir įgūdžius – kaip šeimos ir lytiškumo klausimais kalbėti su savo vaikais – teikti metodinę bei pedagoginę pagalbą, įskaitant mokymus;
- užtikrinti mokytojams ir mokiniams skirtos metodinės medžiagos, kuri atitiktų programoje nustatytus ugdymo principus, parengimą bei mokytojų kvalifikacijos kėlimą, kuris leistų efektyviai naudotis metodinėmis priemonėmis ir tinkamai realizuoti programą;
- sukurti ir įgyvendinti programos įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą, kad būtų gaunamas tiek mokytojų, tiek tėvų bei mokinių grįžtamasis ryšys, toliau tobulinti programą, kad ji atitiktų besikeičiančius visuomenės poreikius.

I. SOCIALINĖ POLITIKA

1.9. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį	procentai	26,3 (2019)	23,0	Lietuvos statistikos departamentas
2.	Absoliutaus skurdo lygis	procentai	7,7 (2019)	6,0	Lietuvos statistikos departamentas
3.	Lietuvos gyventojų skaičius	mln. gyventojų	2,79 (2019)	2,86	Eurostatas
4.	Neįgaliųjų gyvenimo kokybės indeksas	balai	48,53 (2019)	55	Neįgaliųjų reikalų departamentas
5.	Lyčių lygybės indeksas	vieta	23 (2019)	20	Europos lyčių lygybės institutas
6.	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis	procentai	8,4 (2019)	6,7	Lietuvos statistikos departamentas
7.	Laimės indeksas	vieta ES	17 (2020)	13	Jungtinės Tautos
8.	Socialinis kapitalas	balai	42,6 (2019)	47	Legatum institutas

II. SVEIKATOS APSAUGA

2016–2020 m. Seimo kadencijos metu LVŽS ne tik sėkmingai įveikė pirmąją COVID-19 bangą, bet ir nuosekliai stiprino tiek žmogiškuosius, tiek ir fizinius sveikatos sistemos išteklius. Didinti medikų atlyginimai, įdarbinta e. sveikata, įteisintas „žalos be kaltės“ atlyginimo modelis. Maža to, mažėjo priemokos už vaistus, o kompensuojamieji vaistai senjorams tapo nemokami. Augo slaugos lovų skaičius, daug dėmesio skirta alkoholio ir tabako vartojimo prevencijai – didinti akcizai, ribota priklausomybę sukeliančių produktų reklama, mažintas šių produktų prieinamumas. Pažymėtina, kad Lietuva tapo tarptautiniu pavyzdžiu, vertinant alkoholio vartojimo mažėjimą. Pavyko įgyvendinti priklausomybių ligų centrų reformą, suvienodinti gydymo standartą. Padarytas reikšmingas indėlis ir į sveikos gyven-senos puoselėjimą – įtvirtintas „švediško stalo“ principas ugdymo įstaigose, peržiūrėti valgiaraščiai, su maisto gamintojais pasirašytos sutartys, pagal kurias jie įsipareigojo gaminiuose naudoti mažiau cukraus, druskos ir riebalų.

Nepaisant visų pastangų, visuomenės sveikatos būklė dar nėra pakankamai gera. Pavyzdžiui, menkas jaunų žmonių fizinis aktyvumas ir netenkinančios sveikos gyven-senos apimtys kelia rimtą susirūpini-mą. Jaunų žmonių migracija į miestus apnuogino regionų problemas, kuomet vyresnio amžiaus žmo-nės lieka vieni ir neturi kas jais pasirūpintų. Tuo tarpu COVID-19 pandemija sutrukdė įgyvendinti vieną iš esminių mūsų praėjusios kadencijos siekinių – pilną slaugos ir globos integraciją. Pokyčių reikia ir sveikatos priežiūros organizavimo sistemai. COVID-19 pandemija atskleidė tai, kad stokojame visuomenės narių įsitraukimo, sąmoningumo ir dalyvavimo suvaldant ligų plitimą. Kartu, atsižvelgiant tiek į užsitęsusią COVID-19 pandemiją, tiek ir į Astravo atominės elektrinės (AE) veiklos pradžią, išlie-ka svarbus pasirengimas ekstremalioms situacijoms.

Kalbant apie LVŽS sveikatos politiką, galima išskirti du pagrindinius siekius:

Visuotinė sveikatos aprėptis. Tai viena esminių ideologinių idėjų, pagrindžiančių sveikatos, kaip pri-gimtinės žmogaus teisės, svarbą. Ši ideologija vadovaujasi nuostata, kad kiekvienas žmogus, nepriklau-somai nuo jo pajamų, socialinės padėties ar kitų veiksnių, turi teisę į vienodai kokybišką ir prieinamą sveikatos priežiūrą. Ši ideologinė nuostata iš esmės sutampa ir su Pasaulio sveikatos organizacijos vi-suotinės sveikatos aprėpties principu. Šios ideologijos priešingybe laikytinas dešiniųjų pažiūrų politi-nių jėgų siekis didinti pačių žmonių priemokas už paslaugas, vaistus ir kt. Toks priemokų skatinimas ne tik kuria skirtingą sveikatos paslaugų prieinamumą ir netolygumus, bet ir gali reikšmingai apriboti dalies socialiai pažeidžiamų grupių galimybes gauti sveikatos paslaugas ar įsigyti vaistus bei medicinos pagalbos priemones.

Sveikata visose politikose. Sveikatos visose politikose siekinys žinomas seniai, tačiau realybėje beveik neįgyvendinamas. Dažniausiai tai įvyksta dėl pragmatiško ar politinės valios ir sveikatos lyderystės stokos. Tačiau pats principas yra labai svarbus ir konstatuoja, jog sveikata tik nedidele dalimi priklauso nuo tradicinės sveikatos priežiūros sistemos. Daug didesnę įtaką žmogaus sveikatai turi paties žmogaus elgsena, žalingų ar sveikatą tausojančių įpročių buvimas, aplinkos tarša, fiziniui aktyvumui palanki infrastruktūra, sveikatai palankus maistas ir t. t. Šis principas iš esmės reiškia įpareigojimą priimant ki-tus, iš pažiūros su sveikata tiesiogiai nesusijusius, sprendimus įvertinti ir per poveikio sveikatai prizmę. Tačiau iki šiol tai buvo labiau deklaratyvi, tačiau niekada realiai neveikusi nuostata. Jos įgyvendinimas realybėje leistų reikšmingai pagerinti šalies gyventojų sveikatą. Todėl siūlome:

2.1. DIDINTI DĖMESĮ VISUOMENĖS SVEIKATAI:

- skatinti sveiką gyven-seną nuo darželio iki garbingos senatvės ir plėsti tam reikalingą infrastruktūrą;

II. SVEIKATOS APSAUGA

- sudaryti sąlygas jauno ir darbingo amžiaus gyventojams gauti finansiškai prieinamas sportavimo ar fizinio aktyvumo infrastruktūros paslaugas, pritaikant šių paslaugų teikėjams mokesťines lengvatas ar iš viso atleidžiant nuo mokesčių;
- kurti paskatas darbdaviams skatinti darbuotojų fizinį aktyvumą, skiriant tam įmonės paramą;
- talkinant savivaldybių visuomenės sveikatos biurams užtikrinti vyresnio amžiaus asmenims galimybę gauti jiems tinkamus nemokamus fizinio aktyvumo užsiėmimus;
- tęsti bendradarbiavimą su maisto gamintojais ir siekti, kad vis didesnė Lietuvoje gaminamo ir parduodamo maisto dalis būtų ne tik ekologiška, tvari, bet ir sveikatai palanki. Tokia veikla buvo prasiėdėjusi ir tapusi tradicija, vis daugiau įmonių pasirašant susitarimą dėl jų gaminamų produktų sudėties gerinimo;
- diegti sveikatai palankios mitybos principus ugdymo įstaigose. Sveikatai palankaus maisto gamybos turėtų būti mokoma technologijų pamokose, nes tik išmokus tokį maistą pasigaminti atsiranda tikimybė, kad jis taps šeimų sveiko gyvenimo įpročiu. Taip pat ir pačiose ugdymo įstaigose maistas privalo būti sveikatai palankus. Kiekvienoje ugdymo įstaigoje turi būti ugdomi atsakingo maisto naudojimo (nešvaistymo) ir kiti principai, kuriuos padeda įgyvendinti „švediško stalo“ principu grįstas maitinimo organizavimas;
- siekti, kad sveikos mitybos įpročius ugdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programose dalyvaujantys vaikai būtų maitinami nemokamai;
- tobulinti priklausomybių, ypač narkotinių medžiagų vartojimo, prevencijos sistemą, toliau gerinant pagalbos teikimą ir sudarant sąlygas užkardyti nelegalių narkotinių medžiagų patekimą į rinką;
- siekti įgyvendinti Pasaulio sveikatos organizacijos Tabako kontrolės pagrindų konvencijos nuostatas.

2.2. TOBULINTI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ORGANIZAVIMĄ:

- stiprinti pirminės sveikatos priežiūros komandas, sudarant paskatas į šeimos gydytojo komandą įtraukti daugiau slaugytojų, kineziterapeutų, burnos higienistų, gyvensenos medicinos specialistų ir kt., kad būtų efektyviau vykdomos sveikatos patikros programos, padedama koreguoti gyvenimą ir kt.;
- didinti ir pirminei sveikatos priežiūrai tenkančią finansavimo proporciją. Ji turėtų sudaryti ne mažiau kaip 25 proc. visai sistemai skirto finansavimo. Turėtų būti įgyvendintas tyrimams skirto finansinio krepšelio atskyrimas (sekant Estijos bei kitų šalių pavyzdžiu). Tai leistų aktyviau tirti pacientus ir geriau vertinti jų sveikatos būklę. Vienu pagrindinių pirminės sveikatos priežiūros stebėsenos rodiklių turėtų būti išvengiamų hospitalizacijų skaičiaus mažėjimas;
- pirminė sveikatos priežiūra turi būti maksimaliai arti paciento, todėl būtina kurti paskatas šioms paslaugoms išlikti regionuose;
- komandų plėtra ir geresnis finansavimas turėtų būti numatyti ir psichikos sveikatos priežiūros centrams, kurie yra reikšminga pirminės sveikatos priežiūros institucija, esanti arti gyventojų;

II. SVEIKATOS APSAUGA

- dalis pirminei sveikatos priežiūros grandžiai tenkančio krūvio turėtų būti sumažinta plėtojant nuotolinių konsultacijų platformą pacientams, kuriems reikalinga nesudėtinga nuotolinė pagalba ar patarimas. Tokios paslaugos teikimo centru galėtų tapti COVID pandemijos metu atsiradęs skambučių centras 1808. Tokia platforma leistų ne tik suteikti nesudėtingą pagalbą ar patarimą, bet ir esant poreikiui registruoti pacientą vizitui pas šeimos gydytoją, ar nedelsiant aktyvuoti skubią pagalbą, jei būtų reali grėsmė žmogaus sveikatai ar gyvybei, taip pat pasitelkiant e. sveikatą biurokratinės naštos mažinimui;
- Lietuva, būdama nedidele šalimi, galėtų turėti tris–penkis stacionariųjų sveikatos paslaugų teikimo ir organizavimo regionus. Kiekvieno iš šių regionų centrine ašimi turėtų būti stipri daugiaprofilinė ligoninė, kurioje veiktų visi sudėtingos sveikatos priežiūros klasteriai. Tokios įstaigos struktūriniais padaliniais turėtų tapti mažesnės rajoninės ar respublikinės ligoninės;
- įstatymu užtikrinti, kad didėtų garantijos greitosios medicinos pagalbos darbuotojams;
- didinti išmaniųjų technologijų taikymo galimybes medicinoje – tobulinti e. sveikatos sistemą bei užtikrinti tvarų jos palaikymą;
- siekiant užtikrinti geresnį ir skaidresnį duomenų valdymą, jų saugojimą, atvėrimą mokslininkams, verslui bei visuomenei, siekiant greičiau diegti naujus informacinių technologijų sprendimus, užtikrinti visą parą ir greitai veikiančią pagalbą kiekvienai sveikatos priežiūros įstaigai, suvienodinti duomenų teikimo standartus, pilnai į e. sveikatą integruoti šiuo metu vis dar neintegruotą odontologiją ir kitas sritis, užtikrinti e. sveikatos architektūrinius sprendimus ir kt., turi būti įkurtas sveikatos informacinių technologijų centras;
- sudaryti sąlygas psichologinės atmosferos gerinimui, plėtoti grupinio engimo (mobingo) prevenciją sveikatos priežiūros įstaigose;
- ieškoti galimybės didinti sveikatos priežiūros paslaugų įkainius, užtikrinant, kad jie atitiktų realią gydymo kainą;
- daugėjant įvairių psichologinės ir emocinės raidos sutrikimų, vis dar išliekant dideliems vaikų ir paauglių psichikos sveikatos iššūkiams (patiriamos patyčios, emociniai sunkumai, didelis savižudybių paplitimas), šalyje privalo veikti gerai organizuotas ir kvalifikuotas vaikų raidos centrų tinklas. Jis turi būti pasiekiamas bent penkiuose didžiuosiuose miestuose, o žemesnio lygio ir paprastesnė pagalba vaikams ir tėvams turi būti prieinama visoje šalyje;
- negerėjant vaikų fizinei sveikatai, privalo būti išsaugotas tinkamas pediatriinės pagalbos tinklas, šią pagalbą organizuojant kaip antrinę pagalbą kiekviename rajone ir užtikrinant tinkamą šių specialistų bendradarbiavimą su šeimos gydytojais bei kitais specialistais;
- vaistinėse turėtų būti ir toliau plėtojamos nesudėtingos sveikatos paslaugos ir konsultacijos. Jose turėtų būti sudaryta galimybė atlikti nesudėtingus profilaktinius sveikatos patikrinimus, gauti konsultaciją dėl metimo rūkyti ir kt. Vaistinėse turėtų dirbti komanda, kurios svarbiausia ir kertine figūra turėtų būti universitetinės studijas baigęs vaistininkas.

II. SVEIKATOS APSAUGA

2.3. SKIRTI YPATINGĄ DĖMESĮ PAŽEIDŽIAMOMS GRUPĖMS:

- išskirtinį dėmesį skirti pažeidžiamoms grupėms – senjorams, moterims, patiriančioms krizinį nės-tumą, per anksti gimusių kūdikių (ankstukų) problemoms ir vaisiaus alkoholinio spektro sutrikimų prevencijai;
- užtikrinti, kad visi vyresnio amžiaus Lietuvos gyventojai slaugos ir globos paslaugas gautų integruo-tai, apjungiant šių paslaugų teikimą;
- gerinti slaugos prieinamumą namuose;
- didinti finansavimą ir gerinti namuose artimuosius prižiūrinčių asmenų socialinę padėtį, užtikrinti socialinį, sveikatos draudimą, kurio dėka nemažėtų jų pensija;
- plėsti galimybes mažas pajamas turintiems ar senjorams įsigyti kompensuojamuosius vaistus nemo-kamai (be priemokų).

2.4. ĮTRAUKTI VISUOMENĘ:

- siekti, kad visi galintys teikti pirmąją pagalbą gyventojai būtų apmokyti šią būtinąją pagalbą suteikti ir kad šios žinios būtų reguliariai atnaujinamos;
- skatinti savanorystę, kraujo ir organų donorystę, užtikrinti priemones žmonių imunitetui stiprinti.

2.5. TINKAMAI PASIRENGTI EKSTREMALIOMS SITUACIJOMS:

- tobulinti esamą infrastruktūrą ir didinti jos funkcionalumą, kad prireikus pastaroji būtų lengvai transformuojama ir pritaikoma ekstremalioms situacijoms;
- stiprinti už ekstremalių situacijų valdymą ir infekcijų kontrolę atsakingas institucijas;
- peržiūrėti ir išplėsti valstybės rezervo planavimo, kaupimo ir paskirstymo principus;
- įsteigti modernius infekcinių ligų gydymo padalinius penkiuose pagrindiniuose šalies regionuose.

2.6. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Vidutinė tikėtina sveiko gyvenimo trukmė	vyras	56,3 (2018)	61	Lietuvos statistikos departamentas
		moterys	59,1 (2018)	64,3	

III. ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR SPORTAS

Per ketverius darbo Seimo valdančiojoje daugumoje metus LVŽS nuosekliai dirbo švietimo ir mokslo politikos srityje. Keitėsi mūsų mokykla – žengti reikšmingi žingsniai, kuriant šiuolaikinį ugdymo turinį, stiprinant mokyklų savarankiškumą. Keičiasi mokyklų vadovų institucija – atsirado konkursai siekiantiems mokyklų vadovų pareigų, pasikeitė mokyklų vadovų kompetencijų vertinimo tvarka. Buvo įvestas klasės krepšelis ir etatinė mokytojų darbo apmokėjimo tvarka. Pakito mokytojų vidutinis darbo užmokesčio dydis – nuo 635 eurų („į rankas“) kadencijos pradžioje iki 962 eurų („į rankas“) 2020 m. pradžioje. Ženkliai pasikeitė neformalaus švietimo pasiekiamumas – nuo buvusių 30 proc. jis išaugo iki 60 proc. Tautinių mažumų mokykloms suteiktas papildomas finansavimas žmogiškiesiems ir kitiems ištekliams užtikrinti, tėvų prašymu sudaryta galimybė mokyti vaikus namuose. Dideli pasikeitimai įvyko profesiniame mokyme – priimtas naujos redakcijos Profesinio mokymo įstatymas, kuriuo remiantis buvo sudaryta galimybė derinti mokymąsi gimnazijoje ir profesinėje mokykloje. Stiprinant bendradarbiavimą su darbdaviais ir socialiniais partneriais, plėtojama pameistrystė, kuri leidžia mokytis darbo vietoje. Iki 2021 m. pameistrystę besirenkančių mokinių turėtų pasiekti 10–11 proc. nuo visų profesinių moksleivių.

Aukštajame moksle per pastaruosius metus vyko nemažai pokyčių. Patobulinta finansavimo tvarka, indeksuotas aukštojo mokslo krepšelis, sumažėjo nerentabilių programų skaičius, nustatyti nauji reikalavimai siekiantiems aukštojo mokslo, sudarytos sąlygos apibrėžtus rezultatus pasiekiantiems stojantiejiems garantuoti valstybės apmokamas studijas. Buvo tobulinama universitetų infrastruktūra, pasikeitė universitetų tinklas. Prie Vytauto Didžiojo universiteto prijungti Lietuvos edukologijos ir Aleksandro Stulginskio universitetai. Prie Vilniaus universiteto – Šiaulių universitetas. Stiprinami regioniniai universitetai – Klaipėdos ir Vilniaus universiteto Šiaulių akademija. Pakito aukštojo universitetinio mokslo dėstytojų ir mokslo darbuotojų vidutiniai atlyginimai nuo 671 euro („į rankas“) 2016 m. iki 1195 eurų („į rankas“) 2020 m. pradžioje. Atlyginimų kilimas neaplenkė ir mokslo darbuotojų – nuo 606 iki 1030 eurų („į rankas“). Liko ir neįgyvendintų darbų, tačiau ateityje sieksime juos įgyvendinti ir tęsime pradėtus darbus švietimo ir mokslo srityje. Todėl siūlome:

3.1. TOBULINTI IKIMOKYKLINĮ, PRIEŠMOKYKLINĮ IR BENDRĄJĮ UGDYMĄ:

- siekti suvienodinti vienam ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokiniui skiriamą lėšų dalį, skaičiuojant nuo šalies bendrojo vidaus produkto (BVP) su Europos Sąjungos vidurkiu;
- nuosekliai didinti pedagogų darbo užmokestį. Siekti, kad iki 2025 m. vidutinis jų darbo užmokestis būtų ne mažesnis nei 130 proc. vidutinio šalies darbo užmokesčio;
- skatinti ir stiprinti mokyklų vadovų lyderystę bei nuosekliai didinti jų darbo užmokestį. 2025 m. jis turi sudaryti ne mažiau kaip 175 proc. vidutinio šalies darbo užmokesčio;
- sudaryti sąlygas pedagogams nemokamai persikvalifikuoti, įgyti kitą pedagoginę specialybę ir tobulinti profesinei veiklai reikalingas kompetencijas;
- didinti tikslines lėšas ir nefinansinę pagalbą visų Lietuvos mokyklų stiprinimui per kokybės krepšelio priemonę;
- bendrojo ugdymo mokyklos brandą (brandos liudijimą) susieti su mokinio individualiais polinkiais, daugiamečiais formalaus ir neformalaus ugdymo bei ugdymosi pasiekimais;
- sudaryti sąlygas kiekvienam Lietuvos vaikui lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą;
- diegti įtraukaus ugdymo priemones visoje Lietuvoje;

III. ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR SPORTAS

- išplėtoti švietimo pagalbos specialistų sistemą;
- naująjį ugdymo turinį sieti su skaitmeninėmis metodikomis, į ugdymo praktiką įdiegti dirbtinio intelekto teikiamas galimybes;
- plėtoti mokyklų valdymo ir kokybės kūrimo kultūrą, įtvirtinti savarankiškumu ir susitarimais grindžiamą mokyklų valdymo modelį, kurti modelį atitinkančią mokyklų vertinimo metodiką;
- atsisakyti perteklinių administracinių mokyklos veiklos procedūrų;
- sudaryti palankias švietimo sąlygas iš emigracijos sugrįžusiems Lietuvos piliečiams;
- mažinant atotrūkį tarp mokinių pasiekimų, skatinti individualų mokinio pažangos vertinimą;
- kurti modernias informacinėmis technologijomis aprūpintas individualias ir grupines darbo vietas mokiniams bei mokytojams;
- sukurti pedagogų stažuočių sistemą;
- plėsti mokytojo profesiją pasirinkti skatinančias ekonomines ir socialines paskatas;
- sukurti ir teisiškai įtvirtinti sistemą, kuri leistų kompensuoti su profesine veikla ir darbu susijusias išlaidas;
- tęsti profesinės, dalykinės, metodinės, teisinės, vadybinės, psichologinės ir kitos pagalbos mokytojui bei mokyklos vadovui sistemos kūrimą ir taikymą;
- parengti ir įgyvendinti edukologijos centrų vystymo programą.

3.2. TĘSTI POKYČIUS AUKŠTAJAME MOKSLE:

- nuolat didinti aukštųjų mokyklų mokslo darbuotojų ir tyrėjų darbo užmokestį. Jis turi būti bent 50 procentų didesnis nei vidutinis aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų darbo užmokestis;
- įdiegti aukštojo mokslo finansavimo sistemą, grįstą valstybės sutartimis su aukštojo mokslo institucijomis;
- nuolat indeksuoti aukštojo mokslo normines studijų kainas;
- didinti aukštojo mokslo atsakomybę – sudaryti sąlygas pačioms aukštosioms mokykloms pasirinkti studentus;
- užtikrinti valstybės finansavimą visiems pirmos pakopos studentams, kurie tenkina valstybės nustatytus gerai besimokančiojo kriterijus;
- įgyvendinti 5 lygio specialistų rengimą Lietuvos kolegijose;
- tobulinti aukštųjų mokyklų valdymą, skatinti jų savarankiškumą ir ryšį su visuomene;
- sukurti valstybinę asmens socialinius poreikius atitinkančią studijų paskolų tvarką.

III. ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR SPORTAS

3.3. DIDINTI PROFESINIO MOKYMO, PROFESINĖS KARJEROS UGDYMO IR MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ PATRAUKLUMĄ:

- plėtoti profesinio orientavimo sistemą, sudaryti sąlygas diegti profesinį orientavimą nuo pirmos klasės;
- bendrojo ugdymo vyresniųjų klasių mokiniams sudaryti galimybes įgyti profesiją;
- plėtoti mokymosi darbo vietoje sistemą;
- toliau plėtoti pameistrystę;
- keisti profesijos mokytojo rengimo sistemą;
- reformuoti mokymosi visą gyvenimą sistemą;
- didinti stipendijas profesinio mokymo įstaigų mokiniams, kurti kitas ekonomines ir socialines paskatas rinktis profesinį mokymąsi.

3.4. TĘSTI POKYČIUS MOKSLO, TECHNOLOGIJŲ IR INOVACIJŲ SRITYSE:

- siekti, kad moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai iš valstybės biudžeto būtų skirta iki 1 proc. nuo BVP;
- keisti mokslo finansavimo sistemą, numatant vienodą einamąjį bazinį finansavimą visoms mokslo sritims;
- siekti didinti doktorantų stipendijas;
- taikyti mokestines lengvatas prie mokslo centrų įsisteigusioms jaunoms inovatyvioms įmonėms;
- prie Lietuvos Respublikos Seimo įsteigti nuolatos veikiančią Valstybės ateities pažangos tarybą;
- prie Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko įsteigti aukšto lygio mokslo ir inovacijų vadovo postą;
- sukurti inovacijų skatinimo bazinio finansavimo sistemą.

3.5. SKIRTI DAUGIAU DĖMESIO SPORTUI:

- plėtoti sporto aikštynų infrastruktūrą, kad visi gyventojai turėtų vienodas galimybes sportuoti;
- skatinti fizinio aktyvumo veiklas;
- siekti, kad bendrojo lavinimo mokyklose būtų 3 savaitinės fizinio ugdymo pamokos;
- didinti sporto prieinamumą nuo gimimo iki senatvės;

III. ŠVIETIMAS, MOKSLAS IR SPORTAS

- skatinti fizinį aktyvumą ir sveikatingumą vietos bendruomenėse;
- sukurti sporto specialistų ir instruktorių, dirbančių su socialinėmis grupėmis, rengimo tvarką;
- didinti neįgaliųjų asmenų prieinamumą sporte;
- skatinti darnią aukšto meistriškumo ir fizinio aktyvumo sporto sąveiką;
- didinti valstybės pagalbą aukšto meistriškumo sportui;
- tobulinti aukšto meistriškumo sporto programų finansavimo tvarką;
- stiprinti trenerių kvalifikaciją ir ugdyti naujas jų kompetencijas;
- tobulinti olimpinės pamainos rengimo sistemą;
- sudaryti sąlygas sporto mokslo plėtrai, skatinti sporto mokslininkus;
- plėtoti sportininkų dvigubos karjeros sistemą;
- rūpintis sporto paveldo išsaugojimu.

3.6. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Lietuvos švietimo vieta EBPO gerovės indekse	vieta	18 (2019)	16	EBPO
2.	Lietuvos pozicija tarp Europos ekonominės erdvės (EEE) šalių pagal EBPO PISA tyrimų mokinių pasiekimų vidurkius (visose tarptautinių tyrimų srityse)	vieta	21–27 (2018)	16	EBPO
3.	Aukštąjį išsilavinimą turinčių 30–34 metų gyventojų dalis	procentai	57,8 (2019)	Ne mažiau nei ES vidurkis	Eurostatas
4.	Per paskutines 4 savaites besimokiusių 25–64 metų asmenų dalis	procentai	7 (2019)	10	Eurostatas
5.	Aukštųjų mokyklų, patenkančių į <i>QS World University Rankings</i> reitingą, skaičius	į 500-uką, iš jų:	1	1	<i>QS World University Rankings</i>
		į 400-uką	0	0	

IV. KULTŪRA

Per 2016–2020 m. laikotarpį patvirtinta Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos koncepcija, kurioje išskelti svarbiausi tikslai bei numatyti būtinausi žingsniai darnesnės integruotos paveldosaugos sukūrimui. Sukurtas ir įgyvendintas moksleivio „Kultūros pasas“ – priemonė visų Lietuvos mokinių, besimokančių pagal bendrojo ugdymo programas, kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems atitinkamas kultūros ir meno paslaugas. Pradėta Tolygios kultūros raidos programa. Ėmė veikti regioninės kultūros tarybos – dešimt teritoriniu Lietuvos apskričių pagrindu veikiančių kolegialių patariamųjų organų, atliekančių apskričių meno ir kultūros ekspertų bei konsultantų funkcijas. 2020 m. parengtas Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektas siekia įtvirtinti, kad kultūros prioritetai būtų formuojami ir įgyvendinami tariantis su visuomene ir kultūros atstovais. Nuo 2016 iki 2020 m. kultūros ir meno darbuotojų atlyginimai Lietuvoje vidutiniškai išaugo daugiau nei 500 eurų. Šią atlyginimų kėlimo programą būtina vykdyti toliau, suprantant ją, kaip strateginę investiciją į valstybės ir tautos kūrybingumą, konkurencingumą bei tvirtą tapatybę. Kartu būtina kelti ir kultūros darbuotojų kompetencijas – sukurti šiuolaikišką bei efektyvią kvalifikacijų kėlimo sistemą ir susieti ją su finansinėmis karjeros paskatomis. COVID–19 pandemijos laikotarpio iššūkiai įrodė, kad kultūros raiška šiuolaikinėse medijose, skaitmeninėje terpėje, socialiniuose tinkluose yra visokeriopai svarbi galimybė. Privalome išnaudoti naujoviškų skaitmeninių kultūros paslaugų ir suskaitmeninto kultūros paveldo potencialą valstybės konkurencingumui didinti, remti šios srities inovacijas, kultūrinių industrijų sektoriaus iniciatyvas. Todėl siūlome:

4.1. RŪPINTIS PAGRINDINE LIETUVOS KULTŪROS GALIA – KŪRYBINGAIS ŽMONĖMIS IR JŲ TALENTAIS:

- tęsti nuoseklų kultūros ir meno darbuotojų atlyginimų didinimą, siekti prilyginti juos švietimo sektoriaus darbuotojų atlyginimams ir priartinti prie šalies vidutinio darbo užmokesčio;
- investuoti į kultūros įstaigų darbo sąlygų gerinimą, jų infrastruktūrų atnaujinimą visoje Lietuvoje;
- siekti, kad kultūros ir meno darbuotojų profesinis tobulėjimas vyktų pagal nuoseklią sistemą, kurioje dalyvautų valstybės bei savivaldybių kultūros įstaigos ir aukštosios mokyklos;
- užtikrinti, kad sėkmingas kvalifikacijos kėlimas kultūros darbuotojui reikštų ir atlyginimo didėjimą.

4.2. SKATINTI KULTŪROS POLITIKOS PAGRINDĄ – DEMOKRATINIŲ ATVIRUMĄ IR NACIONALINIUS PRIORITETUS:

- rūpintis nacionalinio turinio kūrimu ir sklaida mūsų operoje, teatre, muzikoje, mene ir kine, pasiekiant, kad 2025 m. nacionalinė kūryba profesionaliame Lietuvos teatre sudarytų 30 proc. (2020 m. – 5 proc.);
- rūpintis nacionalinio meno sklaida Lietuvoje bei užsienyje;
- deramai vystyti profesionalaus ir neprofesionalaus meno kolektyvų veiklą šalies regionuose;
- įgyvendinti istorinės reikšmės nacionalinį projektą „Tautos namai“ – visuomenei atvirą nacionalinės kultūros centrą su pasaulinius standartus atitinkančia įvairiapuse koncertų sale ir parodų erdvėmis;
- deramai moderniomis priemonėmis prižiūrėti ir tvarkyti pagrindines Lietuvos atminties vietas – valstybingumo ir Tautos tapatumo simbolius;

IV. KULTŪRA

- tobulinti visų kultūros sričių finansavimo programas, kad jos geriau atitiktų kiekvienos srities specifišką, valstybinio ir nevalstybinio sektoriaus poreikius, leistų įgyvendinti tiek profesionaliojo meno, tiek etninės kultūros prioritetus;
- užtikrinti valstybinės lietuvių kalbos statusą, jos vartojimą ir vystymą viešajame gyvenime bei elektroninėje terpėje.

4.3. UŽTIKRINTI REGIONŲ PLĖTROS STIMULĄ – TURININGĄ KULTŪRINĮ GYVENIMĄ:

- stiprinti Regionines kultūros tarybas, jų funkcijas, finansavimą, sąsajas su savivalda ir vaidmenį regionų politikoje;
- sistemingai vykdyti „Kultūros paso“ programą, plėsti jo paslaugas, didinti jų prieinamumą, suformuoti stabiliai veikiančią kultūros švietėjų tinklą;
- plėtoti nemokamo muziejų lankymo programą, vykdyti bibliotekų, kaip kultūrinių ir informacinių kompetencijų centrų, plėtrą;
- papildomą dėmesį skirti tikslinėms programoms, orientuotoms į šeimas, socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių, senjorų kultūros poreikius;
- skirti ypatingą dėmesį kompetencijų centrams, kurie teiks metodinę pagalbą regionų kultūros kūrėjams, padės rūpintis žanrų plėtojimosi tolygumu ir įvairove;
- užtikrinti Lietuvos Mažųjų Kultūros sostinių projekto tęstinumą.

4.4. UŽTIKRINTI DARNIOS RAIDOS SĄLYGĄ – EFEKTYVIĄ PAVELDOSAUGĄ:

- atsakingai tęsti pradėtas materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos sistemos pertvarkas, efektyvinant paveldo apsaugos administravimo kokybę, kad vertybės būtų apsaugotos, o gyventojams būtų teikiamos kokybiškos paslaugos;
- skatinti įsitraukti į kultūros paveldo išsaugojimą, sklaidą ir sprendimų priėmimą paveldo apsaugos srityje visas visuomenės grupes, specialistus, naudotojus ir investuotojus, kad paveldas būtų suprantamas ir puoselėjamas, kaip svarbi kasdienio gyvenimo dalis;
- efektyvinti pasaulinio pripažinimo sulaukusio UNESCO paveldo apsaugą ir sklaidą, rengiant valdymo planus ir didinant materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo pažinimą;
- kelti kultūros paveldo tyrimų kokybę, viešinti jų rezultatus, kad visuomenė galėtų aktyviai dalyvauti paveldosaugos procesuose.

IV. KULTŪRA

4.5. UŽTIKRINTI KŪRYBINGOS VISUOMENĖS POREIKĮ – KOKYBIŠKAS MEDIJAS:

- plėsti visuomenei patrauklias kultūros elektronines paslaugas, turtinti skaitmeninius Lietuvos kultūros paveldo išteklius, tobulinti kultūros darbuotojų kompetencijas bei įgūdžius;
- remti kultūrinių industrijų sritį, kaip svarbų veiksnį, kuriant inovatyvią šalies ekonomiką;
- užtikrinti kūrėjų autorinių teisių apsaugą skaitmeninėje erdvėje.

4.6. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Gyventojų, kurie patys aktyviai dalyvauja kultūrinėse veiklose, dalis	procentai	22,5 (2017)	26,5	KM kas 3 m. atliekamas tyrimas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“
2.	Kultūros produktų ir paslaugų (scenos meno, vaizduojamojo meno ir amatų, muziejų, kultūros paveldo objektų lankymo, knygų skaitymo, bibliotekų, filmų) vartojimo lygis	procentai	44,2 (2017)	53,6	KM kas 3 m. atliekamas tyrimas

V. VALSTYBĖS VALDYMAS, SAVIVALDA IR REGIONINĖ POLITIKA

2016–2020 m. Seimas skyrė didelį dėmesį valstybės valdymo tobulinimui, savivaldos stiprinimui bei regioninei politikai. Priimtas Strateginio valdymo įstatymas, mažinantis valstybės įgyvendinamų strategijų skaičių ir strateginį planavimą darantis lankstesniu. Patvirtintas naujos redakcijos valstybės tarnybos įstatymas, kurio tikslas – valstybės tarnybos modernizavimas, jos patrauklumo didinimas. Priimti savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos pakeitimai – savivaldybių biudžetams, išskyrus tris didžiausius šalies miestus, iš valstybės biudžeto numatytos papildomos lėšos verslo plėtros sąlygoms gerinti, atsižvelgiant į darbo užmokesčio fondo augimą savivaldybės teritorijoje. Priimtas Regioninės plėtros įstatymas, įgalinantis didesnę regionų savarankiškumą. Skiriama parama pirmam būstui regionuose įsigyti. Taip pat pradėti vykdyti funkcinį zonų strategijų bandomieji projektai Tauragėje, Šalčininkuose ir Visagine. Pradėti parengiamieji darbai vandenvalos ir viešojo transporto sistemų regioniniam organizavimui. Įvykdyta darbo biržos reorganizacija į užimtumo tarnybą – daugiau užimtumo specialistų darbo vietų perkelta į regionus, siekiama veiklą pritaikyti prie konkretaus regiono poreikių. Sustiprintas nevyriausybinis sektorius, įsteigiant nevyriausybinių organizacijų fondą. Regioninė politika bei savivaldos stiprinimas ir toliau išlieka mūsų prioritetu. Todėl siūlome:

5.1. GERINTI VALSTYBĖS VALDYMĄ:

- tęsti valstybei nebūdingų funkcijų perdavimą savivaldybėms, tarp jų – užimtumo tarnybos, žemės tarnybos ir kt.;
- užtikrinti savivaldybėms pakankamą finansavimą iš nacionalinio biudžeto joms deleguotų funkcijų vykdymui;
- mažinti biurokratinį aparatą, apjungiant visus valstybės registrus bei sujungiant tas pačias funkcijas atliekančias institucijas į vieną sistemą;
- stiprinti valstybės tarnautojų kompetencijas, užtikrinant jiems karjeros galimybes, bei užkertant kelią protekcionizmui;
- diegti inovatyvius sprendimus (Govtech) viešajame valdyje;
- tęsti pastangas sumažinti Seimo narių skaičių.

5.2. STIPRINTI SAVIVALDOS STIPRINIMĄ IR FINANSINĮ ĮGALINIMĄ:

- didinti savivaldybių finansinį savarankiškumą, numatant galimybę suteikti daugiau įgaliojimų rinkti mokesčius (pavyzdžiui, didinant GPM dalį, skiriamą regioninėms savivaldybėms) ir laisviau nustatyti jų dydžius;
- suteikti galimybes savivaldybėms laisviau skolintis, vystant investicinius projektus, užtikrinant valstybinio banko paramą;
- sudaryti sąlygas savivaldybės biudžeto dalį panaudoti taip, kaip nusprendžia vietos bendruomenė. Tokiu būdu augintume ir stiprintume vietos seniūnijas, bendruomenes, nevyriausybinių sektorių ir skatintume žmonių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesus;
- taikyti finansines paskatas atsakingai savo ūkį valdančioms savivaldybėms;
- tęsti pastangas įgyvendinti tiesioginius seniūnų rinkimus, taip pat siekti, kad tiesiogiai būtų renkami ir regionų tarybų nariai.

V. VALSTYBĖS VALDYMAS, SAVIVALDA IR REGIONINĖ POLITIKA

5.3. SKATINTI REGIONŲ VYSTYMĄSI:

Regionų politika LVŽS programoje įtraukta į visų kitų politikos krypčių įgyvendinimą. Aptariant savivaldos raidą, pabrėžiame šiuos tikslus:

- įgyvendinti 2021–2027 m. daugiafondę vietos plėtros programą, kuri apimtų: Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtros, Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo, Europos socialinio fondo ir Europos regioninio fondo lėšas;
- užtikrinti regionų savarankiškumą, planuojant regionams skirtas europinės paramos lėšas, įgalinti regionus kurti pilnavertes vietos plėtros strategijas, užtikrinant joms finansavimą;
- kurti darbo vietas regionuose, perkelti valstybės įstaigų aptarnavimo centrus;
- peržiūrėti žvyrkelių asfaltavimo programą ir priimti ilgalaikę žvyrkelių asfaltavimo strategiją, nustatant aiškius kriterijus lėšų, skirtų keliams, paskirstymui regioniniu lygmeniu;
- toliau stiprinti (ypač veikiančių regionuose) nevyriausybinį sektorių, įgalinant jį teikti socialines paslaugas;
- sukurti nevyriausybinių organizacijų aktyvinimo programą;
- gyventojų pajamų mokesčio dalį, galimą skirti NVO, padidinti iki 2 proc. (dabar 1,2 proc.);
- sukurti savanorystės skatinimo priemones (svarstyti GPM mažinimą savanoriams, Sodros garantijas, savanoriško darbo laiko įtraukimą į darbo stažą ir pan.);
- įveikinti savivaldybėse veikiančias Bendruomeninių organizacijų ir Nevyriausybinių organizacijų tarybas;
- stiprinti regionines tarybas, į jų veiklą įtraukinat socialinius partnerius.

5.4. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Vidutinis BVP vienam gyventojui nuokrypis regionuose, palyginti su šalies BVP vienam gyventojui (to meto kainomis)	procentai	29,8 (2018)	24,3	VRM
2.	Vidutinis gyvenimo kokybės indekso nuokrypis savivaldybėse, palyginti su savivaldybių gyvenimo kokybės indekso vidurkiu	indekso punktai	6,03 (2016)	5,03	VRM

VI. ŽEMĖS ŪKIS IR KAIMAS

Lietuva per 2016–2020 metus siekė įgyvendinti ES žemės ūkio politiką, didelį dėmesį skirdama tam, kad mūsų žemdirbiai bei jų gaminama produkcija nebūtų diskriminuojama ES. Bendradarbiaudami su žemdirbių savivaldos, verslo, regionų ir mokslo atstovais parengėme ilgametę kaimo plėtros strategiją – Lietuvos kaimo ir žemės ūkio plėtros Baltąją knygą. Išsiderėjome didesnes tiesiogines išmokas mūsų žemdirbiams. Sukūrėme patrauklias ES paramos priemones verslams kaimiškose vietovėse, trumposioms maisto grandinėms ir smulkiesiems ūkiams. Taip pat dėmesį skyrėme ekologiinei žemdirbystei, mažinome ekologiškai ūkininkaujantiems ūkiams tenkančią biurokratinę naštą, rūpinomės žemdirbių socialinių garantijų užtikinimu, ūkių modernizavimu bei inovacijų taikymu. Šiuos darbus tęsime ir toliau, kartu įsipareigodami:

6.1. PERTVARKYTI ŽEMĖS ŪKIO POLITIKĄ ĮGYVENDINANČIŲ INSTITUCIJŲ VEIKLĄ:

- plėsti bendradarbiavimą tarp valstybės ir visuomeninių žemdirbių organizacijų;
- tęsti Žemės ūkio ministerijos perkėlimą į Kauno regioną.

6.2. DIDINTI ŽEMĖS ŪKIO EFEKTYVUMĄ IR TVARUMĄ:

- toliau remti inovacijas ir modernizavimą, kas leis pasiekti, kad žemės ūkio produkcija, tenkanti vienam hektarui žemės ūkio naudmenų, pasiektų ES vidurkį;
- stiprinti smulkų ir vidutinį ūkį, jo ekonominį gyvybingumą, tuo tikslu peržiūrint tiesioginių išmokų paskirstymo politiką;
- per įsteigtą valstybinę banką spręsti jaunųjų ūkininkų ir viso žemės ūkio kreditavimo klausimus;
- skiriant ES ir nacionalinę paramą, prioritetu laikyti tvarų ūkininkavimą, žiedinę ekonomiką, bioekonomikos taikymą ir kooperaciją ūkiuose;
- toliau remti ūkininkavimą nederlingose žemėse, ypač skatinant bei remiant tas veiklas, kurios kuria didesnę pridėjamąją vertę;
- toliau skatinti ekologinę gamybą, kaip kuriančią pridėjamąją vertę, ypač gyvulininkystės, daržininkystės, uogininkystės ir sodininkystės sektoriuose;
- skatinti ir remti produktų gamybą ūkiuose ir kooperatyvuose. Skatinti trumpųjų maisto grandinių plėtrą, mažinti maisto atliekų susidarymą ir didinti maisto atliekų perdirbimą;
- skatinti ekologiškų produktų vartojimą, skleisti žinias apie jų vertę žmonių sveikatai ir aplinkai;
- pasinaudojant Lietuvos ekonomikos skatinimo planu, atnaujinti didelę dalį melioracijos tinklų;
- tose savivaldybėse, kuriose baigta žemės reforma, perduoti laisvos valstybinės žemės valdymą iš Nacionalinės žemės tarnybos savivaldybėms;
- įgyvendinti tausojančio ūkininkavimo politiką, paremtą tvariu mineralinių trąšų ir pesticidų naudojimu, taip mažinant vandens taršą azoto ir fosforo junginiais bei oro taršą amoniaku. Sukurti dirvožemio kokybės stebėsenos sistemą;

VI. ŽEMĖS ŪKIS IR KAIMAS

- investicinę paramą susieti su tvarių gamybos metodų ir technologijų diegimu;
- skatinti miškų įveisimą, taip didinant žemės naudmenų ir miškininkystės sektorių absorbuojamą ŠESD kiekį;
- imtis integruotos kenkėjų kontrolės sistemos plėtros bei skatinti žemės ūkyje naudoti moksliskai pagrįstus saugius alternatyvius būdus derliui nuo kenkėjų ir ligų apsaugoti.

6.3. UŽTIKRINTI KAIMO PLĖTRĄ:

- toliau tęsti ir efektyvinti kaimo plėtros priemonių įgyvendinimą, ypatingą dėmesį skiriant kaimo turizmui, kaimo verslams, tautinio paveldo produktų ir gaminių gamybai;
- siekiant išlaikyti ir pritraukti jaunimą, skatinti kurti šeimos verslus, paremtus kooperacijos principais.

6.4. PLĖTOTI MOKSLĄ, MOKYMĄ, INOVACIJAS ŽEMĖS ŪKYJE:

- skirti stipendijas ir mokslo finansavimą – toliau remti žemės ūkio specialistų rengimą;
- skatinti didesnę praktinį mokymą, skirti papildomas stipendijas gerai besimokantiems, praktiką atliekantiems žemės ūkio srities studentams;
- plėsti ūkio subjektų žinias apie klimato kaitos, oro taršos poveikio ir biologinės įvairovės nykimo pasekmes.

6.5. ATSAKINGAI PLĖTOTI MOKESČIŲ POLITIKĄ:

- taikyti mokesčines lengvatas smulkioms ir vidutinėms įmonėms, kuriančioms darbo vietas kaimiškoje vietovėje;
- sukurti priemonių paketą smulkiems ir vidutiniams ūkiams kompensuoti dotacijų skirtumą nuo ES vidurkio.

6.6. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Kaimiškųjų vietovių gyventojų vidutinių disponuojamų pajamų dalis, palyginti su miesto gyventojų vidutinėmis disponuojamomis pajamomis	procentai	80,1 (2018)	81	Lietuvos statistikos departamentas

VII. APLINKOS APSAUGA

Nuo 2016 m. nuosekliai dirbome aplinkosaugos srityje. Parengtas ir pradėtas įgyvendinti Nacionalinis oro taršos mažinimo planas. Rekomenduota savivaldybėms, ūkio subjektams ir namų ūkiams dalyvauti plano įgyvendinime, paruošti taršos mažinimo planus savivaldybių teritorijose. Peržiūrėta Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija. Pradėtos rengti priemonės ES Žaliojo kurso strategijai įgyvendinti. Parengti ir priimti aplinkosauginių teisės aktų pakeitimai: sugriežtintos TIPK bei taršos leidimų išdavimo procedūros, jų keitimo ir panaikinimo pagrindai, nustatyta supaprastinta tvarka ūkio subjektų veiklos sustabdymui, padidinti mokesčiai, įvesta naujų mokesčių už aplinkos taršą, ženkliai padidintos baudos ir pasekmės už padarytus aplinkosauginius pažeidimus, sugriežtinta taršių subjektų kontrolė. Nuo 8 iki 5 europinių kvapo vienetų sumažinta didžiausia leidžiama ribinė kvapo koncentracija gyvenamosios aplinkos ore. Pradėta Aplinkos apsaugos sistemos pertvarka.

Priimtas naujos redakcijos Valstybės paramos daugiabučių namų modernizavimui įstatymas leido per trejus metus parengti 1,7 tūkst. projektų už 600 mln. (palyginimui, ankstesnė Vyriausybė pritraukė tik 400 mln. investicijų renovacijai), realiai pradėta įgyvendinti kompleksinė (kvartalinė) renovacija. Sudarytos galimybės sparčiau renovuoti viešuosius pastatus. Įteisinta mažoji renovacija.

Modernizuota atliekų tvarkymo sistema – parengti komunalinių atliekų tvarkymo kainodaros įstatymų projektai, nustatant mokesčio pastoviąją dalį pagal sąnaudas, o kintamąją – pagal susidarantį atliekų kiekį. Užtikrintas atliekų tvarkymo kainų skaidrumas ir atskaitomybė. Nustatyta atliekų tvarkytojų finansinė atsakomybė bankroto ir kitais atvejais. Sukurta efektyvesnė taršos integruotos prevencijos leidimų, taršos leidimų išdavimo tvarka, didinta teršėjo atsakomybė bei sankcijos už teisės aktų pažeidimus. Parengta išsami šalies vandentvarkos sistemos analizė, įkurtas vandentvarkos fondas. Dalyje regionų pradėti vandentvarkos įmonių efektyvinimo procesai. Siekiant užtikrinti nuoseklų anglies dvideginio mažinimą ir vykdyti tarptautinius įsipareigojimus šioje srityje, skatinamas elektromobilių įsigijimas, įvestas automobilių taršos mokestis.

Visapusiškai remiame Jungtinių Tautų Paryžiaus susitarimą ir jo iškeltus ambicingus tikslus apriboti klimato atšilimą ne daugiau nei 1,5 laipsnio pagal Celsijų, lyginant su iki pramoniniais laikais. Dėl to savo programos sudėtine dalimi laikome mūsų Vyriausybės atnaujintą Nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą 2021–2030 m., kuriame numatyti artimiausio dešimtmečio Lietuvos veiksmai, kovojant su klimato kaita.

Sieksime pokyčių darnaus gamtos išteklių naudojimo ir atliekų tvarkymo, aplinkos kokybės gerinimo, ekosistemų stabilumo išsaugojimo, klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos keliamų aplinkos pokyčių srityse bei skatinsime aplinkosauginį visuomenės švietimą ir ekologinio visuomenės sąmoningumo didinimą. Todėl siūlome:

7.1. PLĖTOTI VISUOMENĖS ŠVIETIMĄ IR PREVENCIJĄ:

- įtraukti aplinkosauginį švietimą į svarbiausius valstybės strateginio planavimo dokumentus, parengti aiškų visuomenės aplinkosauginio švietimo planą ir vykdymo strategiją;
- skatinti aplinkos apsaugos prevenciją, integruoti aplinkosauginį švietimą, ekologinį auklėjimą, aplinkotyra ir mokyklų formalaus ugdymo programas;
- skatinti bendrojo ugdymo mokyklas įsitraukti į gamtosauginių mokyklų tinklą;

VII. APLINKOS APSAUGA

- įgalinti saugomose teritorijose įsikūrusias gamtos mokyklas tapti regioniniais aplinkosauginio švietimo centrais;
- skatinti savivaldybes iš Aplinkos apsaugos rėmimo programos finansuoti aplinkosauginį visuomenės švietimą, aplinkosaugos svarbos suvokimą bei ekologinį sąmoningumą skatinančius projektus ir veiklas.

7.2. SKATINTI ŽIEDINĘ IR KLIMATUI NEUTRALIĄ EKONOMIKĄ:

- skatinti žiedinės ekonomikos klasterių steigimąsi ir plėtrą bei sukurti į žaliojo
- verslo kryptį orientuotą Nacionalinę žiedinės ekonomikos strategiją;
- inicijuoti ilgalaikius susitarimus dėl žaliųjų inovacijų politikos įgyvendinimo įvairiuose sektoriuose;
- skatinti pramonės įmonių bei žemės ūkio sektoriaus investicijas į inovatyvius, tvarius, gamtai ir žmogui draugiškus gamybos ir veiklos procesus;
- skatinti verslą palaipsniui pereiti prie klimatui ir aplinkai draugiškesnių technologijų;
- skatinti investicijas į pažangų atliekų perdirbimą, antrinių panaudojimą, beatliekinių technologijų pramonėje procesus, perdirbtos žaliavos panaudojimą gamyboje, statybų sektoriuje;
- remti pramonės modernizavimo ir skaitmenizavimo projektus bei skatinti energijos vartojimą mažinančių priemonių diegimą;
- išplėsti gamintojų atsakomybę ir užtikrinti efektyvų principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą;
- sukurti efektyviai veikiančią antrinių žaliavų rinką ir skatinti iš jų pagamintų produktų ir paslaugų paklausą;
- veiksmingai mažinti Lietuvos gamintojų priklausomybę nuo žaliavų importo.

7.3. PLĖSTI ATLIEKŲ TVARKYMĄ IR ATLIEKŲ SUSIDARYMO PREVENCIJĄ:

- peržiūrėti valstybinę atliekų prevencijos programą ir esant poreikiui ją koreguoti;
- pavesti Valstybės kontrolei atlikti auditą dėl valstybinės atliekų prevencijos programos priemonių įgyvendinimo savivaldybėse;
- įpareigoti savivaldybes užtikrinti sąlygas gyventojams tinkamai vykdyti pirminį rūšiavimą atliekų susidarymo vietoje;
- skatinti pirminį atliekų rūšiavimą bei sukurti patogų, optimalų antrinių žaliavų surinkimo tinklą;
- praplėsti gražinamojo užstato sistemą, įtraukiant daugiau pakuočių;
- remti antrinių daiktų naudojimą, daiktų gaminimo iš atliekų ir antrinių dizainą skatinančias iniciatyvas;
- tęsti darbus, užtikrinti savivaldos pareigas ir atskaitomybę komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje;
- tobulinti pakuočių atliekų tvarkymo sistemą, atskiriant savivaldybių funkcijas, joms paliekant surinkimą, o tvarkymą perduodant organizacijoms;

VII. APLINKOS APSAUGA

- prioriteto tvarka tobulinti vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinę sistemą (GPAIS);
- griežtinti sankcijas organizacijoms, nevykdančioms įsipareigojimų pakuočių tvarkymo srityje;
- užtikrinti gamintojo atsakomybės principo taikymą padangų atliekų sektoriuje, tobulinti jų surinkimo sistemą, plėsti perdirbimą ir perdirbtos žaliavos panaudojimą gamyboje, statybų sektoriuje.

7.4. MAŽINTI TARŠĄ IR VYKDYTI TARŠOS PREVENCIJĄ:

- maksimaliai integruoti ES Žaliojo kurso gairėse numatytas klimato kaitos mažinimo priemones nacionaliniuose teisės aktuose;
- dalyvauti kuriant ES anglies dioksido ribų reguliavimo mechanizmą;
- aktyviai įgyvendinti Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje numatytas priemones ir įpareigoti savivaldybes integruoti strategijoje numatytas priemones į savivaldos rengiamus dokumentus;
- aktyviai įgyvendinti Nacionalinio oro taršos mažinimo plane numatytas priemones bei remti savivaldos iniciatyvas įgyvendinti oro taršos mažinimo priemones;
- įpareigoti savivaldybes parengti taršos mažinimo strategijas ir vykdyti jų įgyvendinimo kontrolę;
- siekti, kad oro užterštumo lygis nė viename Lietuvos mieste neviršytų Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijų;
- iki 2030 m., palyginus su 2005 m., sumažinti oro taršą penkiais teršalais: azoto oksidais, sieros dioksidu, kietosiomis dalelėmis KD_{2,5}, amoniaku ir nemetaniniais lakiaisiais organiniais junginiais;
- siekiant tobulinti aplinkos apsaugos ir taršos prevencijos teisinį reguliavimą, parengti ir įgyvendinti priemones, kurios užtikrintų šią sritį reglamentuojančių teisės aktų teisinio reguliavimo stebėseną;
- skatinti viešąjį sektorių apsirūpinti mažiau taršiomis viešojo transporto priemonėmis;
- didinti paramą mažai taršių transporto priemonių įsigijimui, atsisakant taršių automobilių;
- aktyviai bendradarbiauti su regionų valdžia, plėtojant ir tobulinant viešojo transporto sektorių, didinant jo patrauklumą bei ekologiškumą;
- skatinti savivaldybes vystyti patogią ir pasiekiamą elektromobilių įkrovimo infrastruktūrą;
- teisės aktuose apibrėžti būtinus terminus iki kada atskiruose sektoriuose bus atsisakyta iškastinio kuro;
- ieškoti būdų toliau finansuoti senų ir neefektyvių šildymo katilų keitimą individualiuose namų ūkiuose, ypač esančiuose miestų teritorijose;
- parengti nacionalinę darnaus judumo strategiją bei numatyti resursus jos įgyvendinimui;
- surinktus taršos mokesčius nukreipti žaliosios politikos stiprinimui ir taršos mažinimo priemonių įgyvendinimui;
- stiprinti bendradarbiavimą su aplinkosauginėmis nevyriausybinėmis organizacijomis.

VII. APLINKOS APSAUGA

7.5. VYKDYTI APLINKOS APSAUGOS MONITORINGĄ BEI JO VALSTYBINĘ KONTROLĘ:

- peržiūrėti valstybinio oro taršos bei savivaldybėse vykdomo monitoringo metodiką, siekiant surinkti kuo tikslesnius ir objektyvesnius duomenis apie oro, vandens ir dirvožemio taršą;
- įpareigoti monitoringo duomenis skelbti viešai įvairiomis, gyventojams prieinamomis, informacijos sklaidos priemonėmis;
- remti savivaldybių ir visuomenines iniciatyvas matuoti oro kokybę urbanizuotose teritorijose;
- sudaryti kontroliuojamų ūkio subjektų sąrašą, taip užtikrinant tinkamą planinių patikrinimų vykdymą;
- numatyti ir įgyvendinti priemones, užtikrinančias aplinkos apsaugos pareigūnų aprūpinimą patikrinimams atlikti reikalingomis priemonėmis;
- numatyti ir įgyvendinti priemones, sudarančias sąlygas aplinkos apsaugos pareigūnams periodiškai tobulinti kvalifikaciją;
- siekiant stiprinti valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės priežiūrą, numatyti ir vykdyti priemones veiksmingai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės efektyvumo vertinimo stebėsenai užtikrinti ir nustatyti rodiklius, pagal kuriuos būtų vertinama ar kontrolės institucijos efektyviai atlieka joms priskirtas funkcijas;
- teisiniu reglamentavimu užtikrinti, kad iš poveikio aplinkai vertinimo dokumentų į leidimų sąlygas būtų perkelti neigiamą poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai mažinantys sprendimai;
- peržiūrėti ir patikslinti žalos aplinkai apskaičiavimą reglamentuojančius teisės aktus;
- numatyti priemones ir terminus cheminėmis medžiagomis užterštų teritorijų sutvarkymui;
- siekiant tobulinti Aplinkos ministerijos ir jai pavaldžių institucijų administruojamų aplinkos apsaugos duomenų bazių (sistemų) funkcionalumą, numatyti ir įgyvendinti priemones, užtikrinančias tinkamą jų veikimą, kad kaupiami ir sisteminami duomenys galėtų būti panaudojami aplinkos apsaugos kontrolės funkcijoms įgyvendinti;
- pavojingų atliekų tvarkytojams nustatyti aiškius civilinės atsakomybės dydžio apskaičiavimo kriterijus;
- siekiant didinti informacijos sklaidos prieinamumą visuomenei, numatyti informacijos sklaidos gerinimo būdus ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo procesuose;
- užtikrinti bausmių už aplinkosaugos pažeidimus neišvengiamumą ir sankcijas įmonėms už aplinkosaugos reikalavimų pažeidimus, prarandant teisę pretenduoti į paramą ir subsidijas;
- skatinti viešąjį sektorių savo veikloje naudoti klimatui neutralias žaliasias technologijas (orientuotis į žaliajį kursą).

VII. APLINKOS APSAUGA

7.6. UŽTIKRINTI VANDENTVARKĄ IR JŪROS TARŠOS PREVENCIJĄ:

- tęsti geriamojo vandens ir nuotekų tinklų bei individualių valymo įrenginių plėtrą, ypač regionuose, užtikrinant kokybiško, saugaus geriamojo vandens tiekimą;
- skatinti miestuose esančias sodų bendrijas jungtis prie centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų;
- teisiniu reguliavimu užtikrinti tinkamą pramoninių nuotekų sutvarkymą;
- užtikrinti, kad į gamtinę aplinką būtų išleidžiamos tik iki nustatytų reikalavimų išvalytos nuotekos;
- didinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą gyventojams;
- nustatyti teritorijas (aglomeracijas), kuriose visas susidariusias nuotekas bus privaloma tvarkyti centralizuotai;
- skatinti vietos savivaldos institucijas atlikti geriamojo vandens tiekimo, komunalinių ir paviršinių nuotekų surinkimo tinklų inventorizaciją;
- užtikrinti, kad visi tiekėjai, tiekiantys gyventojams geriamąjį vandenį, turėtų vandens tiekėjo licenciją;
- siekiant sudaryti sąlygas gyventojams naudotis centralizuotai tiekiamomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis, įgyvendinti strateginiuose planavimo dokumentuose nustatytus tikslus, numatyti priemones, skatinančias savivaldybes įgyvendinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros planus, gyventojus prijungti prie savivaldybių nutiestų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų;
- užtikrinti tvarų Baltijos jūros išteklių naudojimą, skatinti diegti naujas technologijas, padėsiančias sumažinti Lietuvos upių ir Baltijos jūros taršą. Pasitelkti nevyriausybinę organizacijų patirtį prevencinėms priemonėms taikyti;
- telkti Baltijos regiono valstybes aktyviau dėti pastangas Baltijos jūros taršos mažinimo srityje.

7.7. ĮGYVENDINTI BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS STRATEGIJĄ:

- apsaugoti saugomų teritorijų miškus, taip pat vertingas buveines ūkiniuose miškuose nuo intensyvios ūkinės veiklos ir naikinimo (pirmiausia plynų, atvejinių, atrankinių kirtimų);
- formuoti tvarų, subalansuotą ūkininkavimo ir bioįvairovės, gyvosios gamtos sambūvį, finansiškai remiant tvaresnį ūkininkavimą miške, skatinti aplinkosaugininkų ir miško savininkų bendradarbiavimą;
- siekti gerinti vandens telkinių būklę ir vykdyti nuolatinį monitoringą;
- mažinti ūkinių kirtimų apimtį saugomose teritorijose;
- siekiant mažinti klimato kaitos sukeltų reiškinų riziką ir daromą žalą, didinti ekosistemų, vandens išteklių ir pajūrio krantų atsparumą klimato kaitos poveikiui, tobulinti apsaugos nuo potvynių ir poplūdžių, hidrometeorologinių reiškinų stebėjimo sistemas;
- sukurti efektyvią biologinės įvairovės monitoringo kontrolės sistemą;

VII. APLINKOS APSAUGA

- užtikrinti veiksmingą natūralių gamtinių buveinių ir nykstančių rūšių apsaugą saugomose teritorijose;
- baigti žemės reformą, rezervinius miškus perduoti Valstybinių miškų urėdijai;
- uždrausti verslinę žvejybą vidaus vandenyse ir priekrantėje;
- žuvivaisos, jūrinės ir priekrantės žvejybos klausimų koordinavimą perduoti Aplinkos ministerijos kompetencijai;
- siekiant saugoti žaliąsias erdves miestuose, vykdant miesto plėtrą, daugiau teisių suteikti vietos bendruomenėms;
- teisiniu reguliavimu užtikrinti efektyvią gyvūnų gerovės apsaugą ir griežtinti atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais.

7.8. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis	
1.	Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (ATLPS) dalyvaujančiuose sektoriuose, palyginti su 2005 m. lygiu	procentai	-40,7 (2018)	-42	ES ATLPS veiklos vykdytojų ataskaitos	
2.	Išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose, palyginti su 2005 m.	procentai	12,2 (2018)	-2,8	Nacionalinė išmetamų į atmosferą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos ataskaita	
3.	Išmetamo į aplinkos orą teršalų kiekio pokytis, palyginti su 2005 metais	procentai	sieros dioksido (SO ₂)	53,4 (2018)	-57,5	Nacionalinė išmetamų į aplinkos orą teršalų apskaitos ataskaita
			azoto oksidų (NO _x)	23 (2018)	-49,5	
			nemetaninių lakiųjų organinių junginių (NMLOJ)	28,6 (2018)	-39,5	
			amoniako (NH ₃)	0,4 (2018)	-10	
			smulkiųjų kietųjų dalelių (KD _{2,5})	37,3 (2018)	-41	
4.	Miestų, kuriuose metinė kietųjų dalelių KD10 koncentracija neviršija PSO rekomenduojamo lygio, dalis	procentai	22,2 (2019)	30	Valstybinis aplinkos (oro kokybės) monitoringas	
5.	Sutaupyta galutinės energijos kiekis	GWh	0 (2020)	20 459,3	NECP ataskaita	
6.	Atsinaujinančių energijos išteklių dalis nuo bendro galutinio energijos suvartojimo	procentai	24,21 (2018)	38	Lietuvos statistikos departamentas	

VIII. TEISĖSAUGA IR TEISĖTVARKA

2016–2020 m. kovoje su korupcija bei „šešėliu“ atliktas didelis darbas. Sukurta asmenų, pranešusių apie korupciją, apsaugos sistema, didintas atsakomybės už korupcinio pobūdžio nusikaltimus veiksmingumas, pakeičiant teisės aktus, reglamentuojančius baudos bausmės dydžius, skyrimo taisykles ir baudžiamojo poveikio priemonių terminus. Parengti ir priimti Baudžiamojo kodekso pakeitimai, kuriais tobulinamas reglamentavimas, susijęs su korupcinio pobūdžio nusikaltimais, kuriais padaroma žala ES finansiniams interesams. Atlikta atsakomybės už korupciją privačiame sektoriuje teisinio reguliavimo analizė. Parengta reikalavimų skaidrumui (valstybės, savivaldybių institucijose ir įstaigose) užtikrinti nustatymo ir atsparumo korupcijai lygio apskaičiavimo metodika, sudarant teises ir praktines prielaidas struktūrizuoti korupcijos prevencijos, skaidrumo užtikrinimo procesus bei juos vertinti pagal vienodą standartą. Taip pat priimtas Civilinio turto konfiskavimo įstatymas, kuris neleisť lobti asmenims iš jų neteisėtos veiklos. Aukštesnius standartus į politikų ir lobistų bendravimą įneš priimtas Lobistinės veiklos įstatymas. Korupcijos tyrimus palengvina specialiojo prokuroro statuso įvedimas prokuratūroje.

Visos šios priemonės davė rezultatų. „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ duomenimis, faktinis kyšininkavimas, vertinant kyšio davimą per penkerius metus, sumažėjo nuo 31 iki 18 proc. Tarp ES valstybių Lietuva yra aštuntoje vietoje. Mūsų šalyje korupcija yra mažiausiai aktuali problema plėtojant verslą. Tačiau korupcija vis dar patenka į rimčiausių šalies problemų penketuką – gyventojų ir verslo akimis ji užima ketvirtą vietą. Korupcijos rizikos kaina Lietuvai – apie 11 proc., skaičiuojant nuo BVP, kas atitinka maždaug 4,4 mlrd. eurų per metus.

Įvyko daug kitų pokyčių: atlikti esminiai pokyčiai vidaus tarnybos statute, į vakarietišką modelį keitėsi bausmių vykdymo sistema, skaidrintas teismų darbas, mažintas teismų krūvis, plečiant mediacijos galimybes, įvykdyti esminiai pokyčiai užmokesčio antstoliams bei notarams sistemoje, pagal EBPO standartus pertvarkytas juridinių asmenų nemokumo reguliavimas. Tačiau, be abejonės, ateityje išliks svarbi šių pokyčių efektyvumo stebėseną bei parlamentinę kontrolę, o taip pat atskirų institutų (pvz. mediacijos) tolesnės plėtros užtikrinimas. Todėl būtina tęsti pradėtus darbus:

8.1. DIDINTI TEISĖKŪROS ATVIRUMĄ IR SKAIDRUMĄ:

- skaidrinti teisėkūros procesą, didinant jo atvirumą visuomenei, duomenų atvėrimą apie teisėkūros procesus visais lygmenimis (Seimas, Vyriausybė, savivalda);
- atsakyti išimčių, numatytų šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose, išplečiant ratą subjektų, kurie privalo deklaruoti jų vykdytą lobistinę veiklą;
- nustatyti sąlygas, kuomet įstatymų leidėjas privalo skelbti parengtus teisės aktus visuomenei svarstyti;
- orientuoti teisėkūros procesus ne į kiekybę, o į kokybę, sugrįžtant prie nuostatos, kad skubos tvarka būtų priimami tik tie teisės aktai, kurie susiję su gyvybiškai svarbių visuomenės poreikių tenkinimu (pvz. COVID-19 pandemijos suvaldymas);
- planingai atlikti galiojančio teisinio reguliavimo (ex post) vertinimą, ypač tais atvejais, kai į teisės sistemą įvedami jai visiškai nauji, iki tol neegzistavę institutai (pvz., pranešėjų teisinė apsauga, civilinis turto konfiskavimas ar pan.).

VIII. TEISĖSAUGA IR TEISĖTVARKA

8.2. AUGINTI PASITIKĖJIMĄ TEISMAIS IR PROKURATŪRA:

- tobulinti teisėjų atranką, didinant jos procedūrų viešumą;
- siekti tolygaus teisėjų darbo krūvio paskirstymo, be kita ko, peržiūrint bylų teisingumą;
- užtikrinti visišką bylų paskirstymo teismuose automatizavimą, mažinant žmogiškojo faktoriaus pasireiškimo galimybes;
- toliau plėsti mediaciją, vertinant jos taikymo galimybes ir baudžiamajame procese;
- pabaigti rengti būtinus teisės aktus tam, kad įteisintume visuomeninių teisėjų (tarėjų) institutą teismuose;
- skaidrinti prokurorų atrankos sistemą (pvz., užtikrinant prievolę motyvuoti prokurorų paskyrimą/nepaskyrimą į pareigas).

8.3. UŽTIKRINTI NOTARIATO, ANTSTOLIŲ IR ADVOKATŲ PASLAUGŲ KOKYBĘ BEI PRIEINAMUMĄ:

- plėsti visuomenės įsitraukimą į notariato, antstolių veiklos priežiūrą (savivaldos organus), užtikrinti visuomenės dalyvavimą advokatų savivaldoje;
- didinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybę, užtikrinant adekvatų apmokėjimą už suteiktas paslaugas;
- reguliariai peržiūrėti notariato, antstolių kainų reguliavimą bei registrų įkainius, darant šių įkainių struktūrą aiškesne ir labiau pagrįsta, plėsti notarų ir antstolių paslaugų tiekimo galimybes nuotoliniu būdu.

8.4. ĮGYVENDINTI NACIONALINĖS KOVOS SU KORUPCIJA PROGRAMĄ (NKKP):

- siekti pažangos prioritetinėse srityse, tarp jų: politinė veikla ir teisėkūra, teismų ir teisėsaugos institucijų veikla, viešieji pirkimai, sveikatos priežiūra ir socialinė apsauga, teritorijų planavimas, valstybinė statybų priežiūra ir atliekų tvarkymas, ūkio subjektų veiklos priežiūra, viešasis administravimas, valstybės tarnyba, turto valdymas ir privatus sektorius.

VIII. TEISĖSAUGA IR TEISĖTVARKA

8.5. NUOSEKLIAI IR VEIKSMINGAI TOBULINTI KORUPCIJOS PREVENCIJOS IR KONTROLĖS SISTEMĄ, ANTIKORUPCINIŲ ŠVIETIMĄ IR INFORMUOTUMĄ, UŽTIKRINTI PREVENCIJOS IR KONTROLĖS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO TĘSTINUMĄ:

- reglamentuoti privalomai skelbiamų atviro formato savivaldybių pajamų ir išlaidų duomenų viešinio elektroninėje erdvėje apimtį ir tvarką;
- atverti duomenis apie sandorius dėl valstybės ir savivaldybių nekilnojamojo turto perdavimo elektroninėje erdvėje;
- užtikrinti šakinės teismų sistemos kovos su korupcija programos parengimą bei už korupcijai atsparios aplinkos kūrimą atsakingų asmenų paskyrimą atskiruose teismuose.

8.6. MAŽINTI „ŠEŠĖLĮ“:

- nuosekliai mažinti šešėlinės ekonomikos mastą ir prielaidas jai atsirasti, skatinti sąžiningą konkurenciją, kurti tvarias sąlygas verslui, kokybiškas viešąsias paslaugas;
- mažinti administracinę ir biurokratinę naštą skaidriai dirbantiems gyventojams bei įmonėms, plėsti mokesčių administravimo elektroninėje erdvėje galimybes;
- tęsti šešėlinės ekonomikos mažinimo priemonių vykdymą rizikinguose ekonominės veiklos sektoriuose: statybų, naudotų automobilių prekybos ir automobilių bei jų dalių remonto, prekybos turgavietėse, sveikatos (odontologijos ir ortopedijos srityse), elektroninės prekybos, nekilnojamojo turto nuomos, transporto ir transporto vežėjų, pavežėjų, viešojo maitinimo, prekybos naftos ir dujų produktais, elektroninių pinigų ir mokėjimų įstaigų veikla ir kt.;
- toliau tobulinti mokesčių administravimo procesą, spręsti pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atotrūkio problemas;
- siekti informacinių technologijų, duomenų bei dirbtinio intelekto geresnio panaudojimo, mažinti šešėlinę ekonomiką, mokesčių administravimą;
- didinti visuomenės nepakantumą šešėlinei ekonomikai.

8.7. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Valdymo efektyvumo indeksas	vieta ES	15 (2018)	14	Pasaulio bankas
2.	Teisės viršenybės indeksas	vieta ES	18 (2018)	15	Pasaulio bankas
3.	Korupcijos suvokimo indeksas	Balai (iš 100)	60 (2019)	70	<i>Transparency International</i>

IX. ENERGETIKA

Noras sušvelninti žmogaus ūkinės veiklos įtaką klimatui ir nuolat tobulėjančios bei pingančios atsinaujinančios energetikos technologijos skatina esminius pokyčius energetikos sektoriuje visame pasaulyje. Pažangiausios šalys investuoja į inovatyvius žaliuosius sprendimus ir siekia darnaus ūkio vystymosi, energetinio saugumo, kainų subalansavimo ar net geopolitinių tikslų. Ne išimtis ir Lietuva. Lietuvos energetinio saugumo ir konkurencingumo pagrindas – darnus vystymasis, pagrįstas taupiu ir efektyviu energijos išteklių vartojimu bei vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimu. Tai naujos energetikos politikos pagrindas, siekiant ilgalaikių ES ir tarptautinių klimato kaitos mažinimo tikslų. Todėl įgyvendinant žaliąjį kursą itin svarbus politinis sutarimas, kuris sujungtų miestą ir kaimą, verslą ir gamtą. Įgyvendinant energetikos politiką, siektina:

9.1. PLĖSTI ELEKTROS ENERGETIKOS SISTEMĄ:

- spartinti Lietuvos elektros energetikos sistemos sinchronizaciją su kontinentinės Europos elektros energetikos tinklais, siekiant toliau stiprinti energetinę nepriklausomybę. Pradėti atsijungimo nuo rusiškos sistemos darbus, kartu priimant reikalingus sprendimus dėl nacionalinės infrastruktūros plėtros;
- užtikrinti strateginę momentinę elektros generaciją ir rezervą (papildomas elektros energijos kaupimo įrenginių (200 MW) įrengimas) esant avariniam prisijungimui prie Lenkijos tinklų. Plėsti energijos saugojimo pajėgumus, išnaudojant jau valdomą gamybinę infrastruktūrą bei pasitelkiant naujaušias baterijų technologijas (taip pat ir atsinaujinančių energijos šaltinių jėgainėms balansuoti);
- siekti, kad būtų priimti Lietuvos interesus atitinkantys ES ir tarptautinių organizacijų branduolinės saugos, aplinkosaugos sprendimai ir rekomendacijos dėl Baltarusijos Respublikoje, Astravo rajone, statomos branduolinės elektrinės;
- vykdyti elektros tinklų modernizavimą ir išmanizavimą, nusidėvėjusio elektros skirstomojo tinklo keitimą, nusidėvėjusias elektros skirstomojo tinklo oro linijas keičiant į kabelines elektros linijas, prioritetą teikiant linijų amžiui, avaringumui, miškingoms, ekonomiškai naudojamoms bei kaimiškoms teritorijoms;
- užtikrinti naujos povandeninės nuolatinės srovės (HVDC) jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos tiesimą;
- toliau diegti išmaniuosius elektros energijos apskaitos prietaisus elektros vartotojams;
- taikyti finansinę paramą mažų elektrinių, naudojančių AEI, plėtrą, elektros energijos iš AEI gamybą ir vartojimą savo reikmėms namų ūkiuose, įskaitant ir daugiabučius namus, taip pat elektros energiją gaminti geografiškai nutolusioje Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietas, prioritetą skiriant lokalsios taršos nesukeliančioms technologijoms;
- plėsti žaliosios elektros energijos generaciją, jūrinio vėjo elektros jėgainių prijungimo infrastruktūros įrengimą;
- plėtoti veiksmingą strateginę partnerystę su Lenkija ir kitomis Baltijos šalimis, siekiant bendrų geopolitinių susitarimų energetikos srityje;
- užtikrinti saugų Ignalinos branduolinės jėgainės reaktorių išmontavimą;
- neleisti importuoti elektros energijos iš trečiųjų šalių, kur veikia nesaugios atominės elektrinės.

IX. ENERGETIKA

9.2 STIPRINTI ŠILUMOS IR VĖSUMOS ŪKĮ:

- diegti atsinaujinančius energijos išteklius daugiabučiuose namuose, neprijungtuose prie centrinio šildymo tinklų. Didinti atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą šilumos ir vėsumos gamybai. Įvesti esamą vėsumos sektoriaus situaciją, atliekant perspektyvinę analizę ir nustatyti gaires, numatančias racionaliausius apsirūpinimo vėsuma sprendimus;
- skatinti atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą fizinių asmenų vieno ar dviejų butų gyvenamuose namuose, pakeičiant iškastinį kurą naudojančius šilumos įrenginius;
- tęsti paramą biokuro katilams modernizuoti ir kitoms atsinaujinančius energijos išteklius naudojančiomis technologijoms, neekonomiškus katilus keičiant į modernesnius arba jungiant prie centrinio šilumos tiekimo;
- visuotinai inventorizuoti namų ūkių (būstų) šildymo įrenginius. Siekti, kad namų ūkiuose įrengtiems kietojo kuro katilams būtų taikoma reguliari eksploataavimo priežiūra, įskaitant kaminų valymą.

9.3. UŽTIKRINTI GAMTINIŲ DUJŲ BEI DEGALŲ ŪKIO VYSTYMĄ:

- įgyvendinti Lietuvos ir Lenkijos dujotiekių jungties (GIPL) projektą. Taip gamtinių dujų perdavimo sistema bus sujungta su ES dujų perdavimo sistema per Lenkiją, o Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalas užtikrins regiono suskystintų gamtinių dujų poreikius;
- skatinti biometano, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, gamybą, nustatant konkrečius tarifus;
- skatinti netaršių transporto priemonių (elektromobilių, hibridinių ir pan.) įsigijimą, suteikiant finansinę pagalbą ir užtikrinant infrastruktūros plėtrą. Įrengti suskystintųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose. Plėtoti mažai taršų viešąjį transportą;
- modernizuoti ir plėtoti gamtinių dujų skirstymo sistemą, diegiant išmaniosios nuotolinio valdymo sistemos ir diagnostikos įrangą dujų slėgio reguliavimo įrenginiuose;
- skatinti inžinerinės pramonės įmonių įsitraukimą į naujų SGD technologijų, technologinių įrenginių ir transportavimo priemonių kūrimą bei integravimą į rinką;
- skatinti skystųjų pažangiųjų (II kartos) biodegalų gamybą. Sudaryti ekonomiškai pagrįstų teisinių ir ekonominių sąlygų visumą biodegalų gamintojams, kas leistų išvystyti ne tik ekologiškesnį autotransportą, bet ir ženkliai mažintų transporto, gyvulininkystės sektorių CO₂ ir atitinkamai biometano emisijas, sudarytų sąlygas išlikti konkurencingam, valstybei strategiškai svarbiam gyvulininkystės sektoriui;
- siekti, kad Lietuvoje atsirastų vandenilio gamybos iš vandens pilotiniai projektai;
- toliau diegti išmaniuosius apskaitos prietaisus gamtinių dujų vartotojams.

IX. ENERGETIKA

9.4. ENERGETINIO EFEKTYVUMO DIDINIMAS:

- remti pramonės modernizavimo ir skaitmenizavimo projektus, skatinti procesų inovacijas, mažinant energijos vartojimą, siekti sukurti paskatų schemą startuoliams energetikos srityje;
- skatinti atnaujinti pastatus, jų šildymo sistemas ir sudaryti tam palankias technines, organizacines ir finansines sąlygas, prioritetą teikiant daugiabučiams namams, įvairiems socialinės paskirties pastatams, valstybei bei savivaldybėms priklausantiems viešiesiems pastatams;
- siekti išlaikyti renovacijos tempo augimą;
- remti (subsidijos forma) kompleksinę (kvartalinę) renovaciją;
- sukurti modelį dalinės renovacijos finansavimui, įdiegiant energijos vartojimą mažinančias priemones;
- sukurti paramos schemą negyvenamųjų pastatų renovacijai, kuri leistų 2050 m. turėti beveik nulinės energijos vartojimo pastatų fondą;
- taikant finansinę pagalbą, skatinti mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą AEI srityje;
- organizuoti bendradarbiavimo su kitomis ES narėmis, trečiosiomis šalimis mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros AEI klausimais planavimą.

9.5. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Energetinio saugumo koeficientas	procentai	67,8 (2016)	74	VDU Energetinio saugumo tyrimų centras

X. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

Lietuva ES ir pasaulyje yra žinoma, kaip efektingai veikianti transporto, tranzito, telekomunikacijų ir logistikos valstybė, todėl šios mūsų valstybei ypač svarbios ekonomikos srities, sukuriančios virš 10 procentų BVP, vystymas yra strateginis uždavinys ir siekiamybė.

Transporto infrastruktūros plėtra ir inovatyvumas, ekologinių sistemų ir procesų diegimas, eismo saugumo užtikrinimas, maksimaliai supaprastinta tranzito procedūrų tvarka, atsižvelgiant į ES teisės aktų bei tarptautinės teisės suteikiamas galimybes, tinkamai atstovaujant Lietuvos interesams, tarptautinių transporto koridorių ir pasienio punktų, esančių Lietuvoje tolimesnė plėtra ir modernizavimas. Esamos infrastruktūros patrauklumo didinimas, mokslininkų ir mokslinių tyrimų potencialo išnaudojimas strateginių sprendimų priėmimo, nuolatinės konsultacijos su šioje srityje veikiančiomis asocijuotomis struktūromis, ekologinių tikslų siekimas, inovatyviausių technologijų ir procesų diegimas – tai svarbiausi uždaviniai, norint užtikrinti mūsų valstybės transporto sektoriaus tolimesnę sėkmę ir galimybę konkuruoti tarptautiniu mastu. Todėl siektina:

10.1. DIDINTI VYRIAUSYBĖS IR SUSISIEKIMO MINISTERIJOS ADMINISTRACINES GALIMYBES, NEDIDINANT ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ IR TAM REIKALINGŲ KAŠTŲ:

- įkurti Vyriausybės Transporto ir Tranzito komisiją šalies susisiekimui sektoriaus klausimams spręsti, koordinuoti efektyviausio viešojo ir privataus sektoriaus galimybių panaudojimą šioje srityje, tinkamai atstovauti Lietuvos transporto, tranzito ir logistikos sritims tarpvalstybinėse ES ir pasaulio institucijose bei organizacijose, siekiant užtikrinti šios srities lygiateisius ir teisėtus interesus, užtikrinti vienodas, nediskriminacines konkurencines teises šalyje ir tarptautiniu mastu;
- išnaudoti transporto, pasienio tarnybų, muitinės optimalią sąveiką krovinių ir keleivių pralaidumui, operatyviai spręsti kylančius klausimus tarp viešojo ir privataus sektorių;
- atnaujinti Nacionalinę susisiekimui plėtros strategijos 2014–2022 metų programą ir veiksmų planą;
- parengti naują Nacionalinę susisiekimui plėtros strategijos 2022–2030 metų programą ir 2022–2030 veiksmų planą;
- tvirtinti valstybės strateginių įmonių ilgalaikes strategijas, išklausti ir vertinti šių įmonių metines ataskaitas;
- Susisiekimui ministerijoje įkurti Transporto veiklos analitikos skyrių, kurio pagrindiniai tikslai būtų analizuoti šalies transporto veiklos pokyčius, kaupti statistinius duomenis, analizuoti ir teikti išvadas dėl šių duomenų kaitos. Rinkti ir ruošti medžiagas Vyriausybės Transporto ir tranzito komisijai;
- stiprinti transporto saugos administracijos veiklą, siekiant jos efektyvumo ir kompetencijos didinimo pagal priskirtas funkcijas visose transporto veiklos srityse.

10.2. ĮGYVENDINTI NUOSTATĄ, KAD KLASIKINĖ FORMULĖ DIDINTI ŠALIES EKONOMINĮ POTENCIALĄ KRIZIŲ LAIKOTARPYJE – ŠALIES INFRASTRUKTŪRINIŲ PROJEKTŲ REALIZACIJA:

- didinti investicijas visų modų transporto infrastruktūros plėtrai, užtikrinančiai greitesnį tikslo pasiekiamumą šalies viduje ir šalies teritorijoje esančiuose tarptautiniuose transporto koridoriuose, pa-

X. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

naudojant inovatyviausias intelektualias sistemas;

- sudaryti programą, siekiant padidinti Lietuvos pasienio punktų pralaidumą, užtikrinant sklandų pasienio punktų kirtimą, mažinant laiko sąnaudas, neigiamą poveikį ekologijai, mažinant ekonomines sąnaudas, didinant šalies tranzito sistemos konkurencingumą;
- transporto sistemos programas parengti ir maksimaliai finansuoti, panaudojant ES Ekonomikos gavimo ir atsparumo didinimo priemonę (RRF), Europos infrastruktūros tinklų priemonę (CEF-T), Horizonte 2020 Žaliųjų oro uostų ir jūrų uostų, kaip multimodalinių centrų, pritaikytų tvariam ir išmaniam judumui, kitas ES ir Pasaulio finansinių institutų teikiamas galimybes.

10.3. PANAUDOTI AUKŠČIAUSIAS MOKSLINIOLYGIO KOMPETENCIJAS:

- užtikrinti šalies mokslinio potencialo įtraukimą į programų kūrimą, mokslinius tyrimus, inovacijų diegimą ir analitinį darbą, pasitelkiant tarptautinį mokslinį potencialą bei gerą patirtį, efektyviai panaudojant valstybinės infrastruktūros valdytojų lėšas infrastruktūros eksploatavimui, tobulinimui ir plėtrai;
- transporto sistemos vystymą orientuoti ekologinių technologijų ir sprendimų kryptimi, tuo pačiu didinant sektoriaus konkurencingumą. Numatyti realią paramą inovacijoms, investicijoms ir infrastruktūros plėtrai šioje srityje, numatyti kitas alternatyvias priemones, skatinančias mažiau taršų transportą bei transporto sistemas visose transporto modose;
- parengti priemonių planą ir užtikrinti jo vykdymą, siekiant plėsti transporto srities skaitmenizavimo ir kitas priemones, įdiegiant maksimaliai supaprastintas elektronines sistemas, veikiančias vieningoje platformoje, palaikančioje viešo ir privataus verslo sąveiką. Įgyvendinti ES Elektroninės informacijos apie krovinį vežimą (eFTI) reglamentą, išitraukiant į Europos skaitmeninę transporto ir logistikos forumo veiklą (DTLF). Įgyvendinti priemones, skirtas pralaidumo didinimui ir transporto rūšių bei paslaugų sąveikos gerinimui;
- parengti visų transporto modų naudojamos infrastruktūros ketverių metų investicinius planus ir ilgalaikes programas iki 2030 metų. Papildyti nacionalinę teisinę bazę tokių planų ir programų rengimui, jų tvirtinimui Vyriausybėje ir Seime. Tai pagerintų savalaikį infrastruktūros darbų organizavimą ir įgyvendinimą, tinkamą ES lėšų investavimą, mažintų tokių darbų atlikimo savikainą, užtikrintų numatytų projektų tęstinumą;
- investuojant lėšas į šalies susisiekimo infrastruktūrą, nustatyti ne mažesnę nei trijų procentų ROE.

10.4. PLĖTOTI KELIŲ INFRASTRUKTŪRĄ:

- kompleksiskai išnagrinėti ir parengti Kelių transporto kodekso ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų pakeitimus, siekiant subalansuotos, tvarios, šiuolaikiškos, konkurencingos Lietuvos kelių transporto infrastruktūros bei rinkos;
- vertinant kasmet blogėjančią šalies kelių būklę, Kelių priežiūros ir plėtros programai finansuoti skirti ne mažiau nei 65 proc. akcizo pajamų, gautų už realizuotus degalus;
- iki 2025 m. baigti tiesti keturių eismo juostų „Via Baltica“ automagistralę nuo Kauno iki Lenkijos Respublikos sienos;
- suformuoti valstybės politikos gaires tolimojo (tarpmiestinio) susisiekimo srityje ir įtvirtinti jas Kelių

X. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

transporto kodekse. Valstybės politika šioje srityje turėtų būti grindžiama ilgalaikiais vartotojų (keleivių) poreikiais ir investuotojų interesais;

- parengti programą, siekiant skatinti susisiekimą visomis keleivinio transporto rūšimis, ugdyti mokleivių ir kitų gyventojų grupių keliavimo viešuoju transportu įpročius, nuosekliai įgyvendinti priemones, didinančias keleivių pervežimą viešuoju transportu vietiniame, tolimajame ir tarptautiniame susisiekime. Taip pat įgyvendinti priemones, didinančias keleivių vežimo viešųjų paslaugų pritaikymą riboto judumo asmenims;
- didinti investicijas, užtikrinančias eismo saugumą šalies keliuose ir miestuose, mažinant ne tik mirtingumą, bet ir sunkiai sužalotų eismo dalyvių skaičių bei bendrą avaringumą;
- parengti programą, apimančią kelių ir gatvių sankryžų eismo valdymą vykdyti inovatyviomis informacinėmis priemonėmis šalies keliuose ir ypač didelį automobilių transporto eismo intensyvumą turinčiuose šalies miestuose.

10.5. VYSTYTI GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪRĄ:

- didinti geležinkelių infrastruktūros konkurencingumą, užtikrinant kokybės parametrus, tvarią plėtrą bei ilgalaikį finansavimą;
- užtikrinti tinkamą ES finansavimą „Rail Baltica“ projektui. Išlaikyti šalies teritorijoje esančią „Rail Baltica“ infrastruktūros nuosavybę ir jos valdymą Lietuvos valstybei;
- pradėti rengti valstybei svarbaus projekto transeuropinio IX B transporto koridoriaus geležinkelių linijos Vilnius–Kaišiadorys–Šiauliai–Klaipėda ir transeuropinio I A transporto koridoriaus geležinkelių linijos Vilnius–Kaišiadorys–Radviliškis–Pagėgiai–Klaipėda susisiekimo komunikacijų inžinerinės infrastruktūros vystymo planą, sudarant strateginę ir alternatyvią galimybę uosto krovinių srautus organizuoti ne tik iš šiaurinės, bet ir iš pietinės uosto pusės. Pradėti rengti Klaipėdos geležinkelio mazgo dalies susisiekimo komunikacijų inžinerinės infrastruktūros vystymo planą;
- parengti galimybių studiją, numatant papildomus finansavimo šaltinius ir, parengus įgyvendinimo planą, atlikti geležinkelio stočių prieigų, platformų, geležinkelio riedmenų modernizavimą, siekiant sudaryti galimybę geležinkelio transportu naudotis neįgaliesiems ir dviratininkams;
- siekti efektyvaus geležinkelio infrastruktūros panaudojimo, toliau didinti geležinkelio infrastruktūros panaudojimo konkurencingumą, tranzitinių srautų pritraukimą. Kelti Lietuvos geležinkelių veiklos efektyvumą, didinti kapitalo grąžos rodiklius;
- numatyti lėšas geležinkelio eismo saugumui užtikrinti, ypač vieno lygio sankryžose su automobilių keliais.

10.6. GERINTI SUSISIEKIMĄ IR LOGISTIKĄ JŪRŲ BEI VIDAUS VANDENŲ KELIAIS:

- sudaryti sąlygas tinkamam jūrinio ir uosto sektorių specialistų rengimui, gerinti sąveiką su jūrininkų profesinėmis sąjungomis, šios srities asocijuotomis struktūromis, siekiant tinkamo atstovavimo jūrininkams šalies ir tarptautinėse organizacijose;
- vystyti vandens transportą, didinti Klaipėdos valstybinio jūrų uosto konkurencingumą, pralaidumą bei saugumą, tęsti jo modernizavimą pagal parengtą ir patvirtintą Uosto bendrąjį planą, lanksčiai

X. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

reaguoti į tarptautinės rinkos pokyčius, siekiant išlaikyti Klaipėdos uosto lyderio poziciją tarp visų ES uostų Baltijos jūroje;

- neatidėliotinai atlikti Klaipėdos uosto įplaukos kanalo rekonstrukciją, išgilinti uosto akvatoriją, pritaikant ją „Baltmax“ tipo laivams, pritaikyti reikšmingus krovinių srautus turinčių uosto operatorių naudojamąs krantines naujiems gyliams, jei krovinyms gabenamas „Baltmax“ tipo laivais, taip užtikrinant didžiausio šalies transporto ir tranzito mazgo konkurencingumą, uosto laivybos saugumą, uosto ekonominę ir energetikos strateginę reikšmę, o taip pat siekiant infrastruktūros ir suprastruktūros plėtrą subalansuoti su ekologinę aplinką gerinančiais sprendimais;
- pastatyti Klaipėdos uosto pietinį slenkstį, sukuriant naujas sausumos dalis, tinkančias krovinių krovai, tuo pačiu pastatant mažųjų laivų prielauką su pramoginiams laivams tinkančia infrastruktūra, sudarant sąlygas buriavimo ir kito vandens sporto bazėms kurtis;
- pasiekti, kad Šventosios valstybinis jūrų uostas taptų integralia Lietuvos transporto ir turizmo infrastruktūros dalimi, sukuriama sąlyga priekrantės žvejybai. Atstatyti Šventosios uosto pietinį ir šiaurinį molus, išgilinti uosto akvatoriją. Tai leistų užtikrinti šio uosto funkcionalumą, priekrantės laivybos saugumą, reikšmingai stabdytų nuo Klaipėdos iki Šventosios jūros kranto erozinius procesus, mažintų vakarų regiono socialinės atskirties problemą. Numatyti šioms tikslams įgyvendinti ES ir šalies biudžeto lėšas;
- atlikti studiją, nustatant poreikį naujų vidaus vandenų uostelių statybai ar esamų uostelių plėtrai Nidoje, Juodkrantėje, Mingės kaime ir kitose laivybos priemonių gausiai lankomose vietose. Parengti tokios infrastruktūros modernius plėtros projektus su visomis būtinomis komunikacijomis ir kuro kolonėlėmis. Numatyti šioms tikslams įgyvendinti ES ir šalies biudžeto lėšas;
- parengti ilgalaikę nacionalinės jūrų laivybos programą;
- išnagrinėti ir priimti sprendimus dėl jūrininkų darbo apmokėjimo sąlygų: dienpinigių, GPM dydžių, PSD dydžių;
- išnagrinėti ir priimti sprendimus dėl jūrininkų gerovės krante, užsienio jūrininkų buvimo uoste terminų, dėl jūrininkų darbo sąlygų jūrų laivyboje, dėl darbo žvejybos sektoriuje, šios srities klausimų dabartinio teisinio reglamentavimo ir atitikties tarptautiniams teisės aktams.

10.7. IŠNAUDOTI GALIMYBES GERINTI ŠALIES PASIEKIAMUMĄ, VYSTANT ORO NAVIGACIJOS IR ORO UOSTŲ SISTEMĄ:

- parengti galimybių studiją, numatant galimybę oro transporto sistemos geresniam panaudojimui šalies pasiekiamumui didinti, vertinant verslo ryšius, aviaturizmo, konferencinio turizmo, krovinių gabenimo ir kitas galimybes. Išnagrinėti nacionalinių avialinijų steigimo galimybę. Numatyti šių tikslų įgyvendinimo programą ir tam būtiną finansavimą;
- gerinti oro navigacijos saugumą;
- sudaryti palankias sąlygas oro transporto srities specialistų rengimui. Kartu su šios srities mokymo įstaigomis sudaryti programą oro transporto srities specialistų parengimui, ruošiant specialistus ne tik šalies poreikiams, bet ir pritraukiant studentus iš užsienio valstybių;
- gerinti oro uosto infrastruktūros prieinamumo sąlygas verslo struktūroms, krovinių gabenimui, aptarnavimo ir orlaivių remonto sektoriui.

X. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

10.8. PAŠTO IR TELEKOMUNIKACIJŲ PLĖTRA:

- didinti pašto, telekomunikacijų sričių veiklos efektyvumą ir patogumą vartotojui. Diegti moderniausių šių sričių modelius;
- išnagrinėti, sudaryti teisinės ir kitas būtinas galimybes šalyje registruotų laiškų, konfidencialios informacijos siuntimui gavėjams. Numatyti tam būtinas priemones ir finansavimą;
- parengti vieningą šalies informacinės elektroninės platformos sistemą ir pradėti jos įgyvendinimą, apjungiant skirtingas programines įrangas į vieną, tarpusavyje komunikuojančią sistemą. Tokia sistema leistų sumažinti įpareigojimų ir biurokratijos apimtį šalies piliečiams, didintų fiskalinę drausmę, mažintų valstybės ir piliečių ekonominius ir laiko kaštus.

10.9. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Transporto paslaugų eksportas	mln. eurų	7 028 (2019)	8 000	Lietuvos bankas
2.	Lietuvos vieta ES transporto infrastruktūros ir paslaugų švieslentėje	vieta	14 (2018)	12	Europos Komisija (Transporto švieslentė)
3.	Lietuvos skaitmeninio junglumo infrastruktūros indeksas (DESI subindeksas)	vieta	19 (2020)	15	Europos Komisija

XI. EKONOMIKA IR FINANSAI

Per 2016–2020 m. Lietuva tapo viena konkurencingiausių, atviriausių ir geriausias verslo sąlygas sukūrusių ekonomikų pasaulyje. Pasaulio banko skelbiamame „Doing Business“ reitinge pakilome į 11-tą vietą. Mūsų ekonomikos augimas buvo du kartus spartesnis nei ES vidurkis. Tai leido įgyvendinti sprendimus, užtikrinusius, kad ekonomikos augimą pajustų visi šalies piliečiai. Verta pažymėti, kad santykinai spartus šalies ūkio augimas sudarė galimybes pusantro karto išaugti vidutiniam darbo užmokesčiui.

2020 m. kilusi pasaulinė koronaviruso Covid-19 sukelta pandemija Lietuvos ir pasaulio ekonomikai paėtikė vieną didžiausių išbandymų per pastarąjį šimtmetį. Taikydami finansines ir kitas priemones, kurioomis skatinome darbo vietų ir pajamų išsaugojimą bei vartojimą, sėkmingai atsilaikėme prieš COVID-19 pandemijos sukeltas grėsmes šalies ūkiui.

Artimiausiais metais įgyvendinant priemones, skatinančias ekonomikos atsigavimą po pandemijos sukkelto šoko, svarbu užtikrinti, kad jos ne tik spręstų einamuosius iššūkius, bet ir prisidėtų prie ilgalaikio ekonomikos potencialo didinimo. Tai yra unikali galimybė įgyvendinti struktūrinius ekonomikos pokyčius, nukreipti ekonomikos išteklius ir žmogiškąjį kapitalą pažangios ekonomikos link. Siekiant pasinaudoti šia galimybe, parengtas ir nuo šių metų liepos įgyvendinamas „Lietuvos ateities ekonomikos DNR“ planas, o pradėtų pokyčių tęstinumą dar šiomet įtvirtinsime „Nacionaliniame pažangos plane“.

Ekonominiai sprendimai ir veiksmai, kurie įgyvendinti per pastaruosius ketverius metus, įtvirtino aišką šalies vystymosi trajektoriją, kuri užtikrina, kad ekonomikos augimo dividendai pasiektų visus, o ne atskiras visuomenės grupes. Siekėme didinti pajamas mažiausiai uždirbantiems, mažinti socialinę atskirtį ir skurdą, o ekonomikos plėtrą orientavome į tvarias ir klimatui neutralias sritis. Šios ekonominio vystymosi trajektorijos ir ekonomikos struktūrinius pokyčius įgyvendinančių priemonių tęstinumas bei realizavimas įgalintų Lietuvą sukurti savąją sėkmės istoriją. Istoriją, kai Lietuva globalią krizę pavertė Lietuvos ekonomikos proveržio galimybe kiekvienam šalies gyventojui. Tai yra du kartus spartesnis ekonomikos augimas už ES vidurkį, kuriantis prielaidas jau 2030 m. pasiekti Bendrijos vidurkį pagal BVP vienam gyventojui ir šalies gyventojų, dirbančių pažangiuose sektoriuose, dalį. Tad mes sieksime:

11.1. KURTI KONKURENCINGĄ, ATVIRĄ, INOVATYVIĄ IR APLINKAI DRAUGIŠKĄ ŠALIES EKONOMIKĄ:

- skatinti aukštą pridėtinę vertę ir darbo vietas Lietuvoje kuriančių ūkio sričių augimą, iki 2024 m. patrigubinant skaitmeninės ekonomikos dalį ir investicijas į tyrimus bei eksperimentinę plėtrą;
- siekti, kad Lietuva patektų į Skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso pasaulio lyderių dešimtuką, o inovatyvumo atotrūkis tarp šalies regionų sumažėtų perpus;
- toliau laikytis šalies sumanios specializacijos išskirtų strateginių krypčių. Gyvybės mokslų sektorių sukuriama pridėtinės vertės dalį BVP siekti pakelti iki 2,5 proc. jau 2025 m.;
- aktyviai rengtis ateities demografiniam iššūkiui – senstančios visuomenės poreikiams – plėtoti „sidaibrinę ekonomiką“. Sudaryti galimybes ir paskatas priešpensinio ir pensinio amžiaus asmenims likti darbo rinkoje, kurti atitinkamas prekes bei paslaugas, kartu gaunant užtarnautą pensiją;
- spartinti ūkio pasirengimą ateičiai – 4-ajai pramonės revoliucijai: padvigubinti pramonės automatizavimo lygį, kartu pasiekiant, kad dėl to bendras darbo vietų skaičius nesumažėtų;
- tęsti Lietuvos ūkio transformaciją į aplinkai draugišką žaliąją ekonomiką, skatinti aplinkai draugiškų žaliojo kurso tikslus įgyvendinančių technologijų diegimą pramonėje ir paslaugų sektoriuje;

XI. EKONOMIKA IR FINANSAI

- siekti užtikrinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę. Plėtoti atsinaujinančiais ištekliais pagrįstą energetiką, tobulinti jau įgyvendinamas ir didelę naudą duodančias saulės elektrinių įrengimo pastatuose iniciatyvas, skatinti piliečius bei įmones aktyviau diegti energetikos inovacijas.

11.2. GERINTI VERSLO SĄLYGAS:

- užtikrinti, kad valstybė aktyviai ir atsakingai taisytų rinkos ydas ir trūkumus. Siekiant spręsti verslo kreditavimo problemas, įsteigti valstybinį banką;
- tęsti pradėtus mūsų šalies konkurencingumo didinimo darbus. Pasiiekti, kad 2024 m. Lietuva Pasaulio banko „Doing Business“ verslo sąlygų indekse taptų patraukliausia ES šalimi ir patektų į verslui palankiausių pasaulio ekonomikų penketuką;
- gerinti sąlygas smulkiąjam ir vidutiniam verslui, didinant finansines jo plėtros paskatas, ypač regionuose;
- skatinti mikro įmonių plėtrą, už kiekvieną naujai sukurtą ir išlaikytą darbo vietą vienerius metus mažinant GPM 50 proc.;
- kaimiškose vietovėse iki 1000 gyventojų taikyti pelno mokesčio lengvatą investiciniams projektams, investuojantiems ne mažiau 1 mln. eurų ir sukuriantiems ne mažiau 50 darbo vietų. Taip regionuose būtų sudaromos panašios mokesstinės sąlygos kurtis įmonėms, kaip dabar kad jos kuriasi laisvosiose ekonominėse zonose;
- skatinti įmonių socialinę atsakomybę – didinti motyvaciją verslui remti gyvenimo sąlygas gerinančias bei aplinkos kokybę didinančias idėjas.

11.3. DIDINTI LIETUVOS GYVENTOJŲ GEBĖJIMUS:

- toliau plėtoti tikslines stipendijas toms specialybėms, kurioms valstybėje yra didžiausias poreikis;
- sukurti į aukštą kvalifikaciją ir kompetenciją orientuotą darbo ieškančiųjų ir užimtųjų perkvalifikavimo sistemą, leisiančią lanksčiai reaguoti į šiandienos ir ateities ekonomikos poreikius;
- plėsti suaugusiųjų švietimą naujoms kompetencijoms įgyti, ypatingą dėmesį skiriant bazinių socialinių įgūdžių plėtrai, nesusijusiai tiesiogiai su profesine kompetencija (darbas grupėse, emocinis, finansinis, teisinis raštingumas, santykiai);
- sudaryti galimybes kiekvienam Lietuvos moksleiviui turėti galimybę įgyti verslumo kompetencijas, baigiant verslumo ugdymo programas;
- įgyvendinti būtinas priemones, skatinančias išvykusius Lietuvos piliečius ir aukštos kvalifikacijos specialistus sugrįžti į Lietuvą.

XI. EKONOMIKA IR FINANSAI

11.4. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	Pasaulio konkurencingumo indeksas	vieta	39 (2019)	35	Pasaulio ekonomikos forumas
2.	Suminis inovatyvumo indeksas (Europos inovacijų švieslentė)	vieta	19 (2019)	17	Europos Komisija
3.	Pridėtinė vertė, tenkanti vienai faktiškai dirbtai valandai, palyginti su ES šalimis (perkamosios galios standartais)	vieta	20 (2019)	17	Eurostatas
4.	Bendrųjų koreguotų disponuojamųjų namų ūkio pajamų, tenkančių vienam gyventojui, dydis, palyginti su ES vidurkiu (perkamosios galios standartais)	procentai	81 (2018)	88	Eurostatas
5.	Informacinių ir komunikacinių technologijų (ICT) sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė, dalis nuo bendros pridėtinės vertės	procentai	5,03 (2018)	6,9	Lietuvos statistikos departamentas
6.	Inovatyvių viešųjų pirkimų vertės dalis nuo visų viešųjų pirkimų vertės*	procentai	0,02 (2019)	5	Viešųjų pirkimų tarnyba
7.	Išteklių produktyvumas	EUR/kg	0,92 (2019)	1,1	Eurostatas

XII. UŽSIENIO POLITIKA

Per 30 metų Lietuvoje pasiekėme įspūdingų laimėjimų – nuo Nepriklausomybės atkūrimo iki Lietuvos narystės NATO bei ES. Lietuva tapo gerbiama tarptautinės šalių bendrijos nare, aktyviai dalyvauja tarptautinių klausimų sprendime. Reikšmingą įtaką šalies tarptautinei sėkmei daro šalies ekonomikos, mokslo, kūrybinių industrijų pasiekimai, dėl kurių Lietuva šiandien priklauso itin aukšto išsivystymo šalių grupei. 2018 m. Lietuva tapo prestižiniu pasaulio ekonomikų klubu vadinamos Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) nare.

LVŽS suformuota Vyriausybė reikšmingai pagerino kaimyninius santykius su Lenkija, nuosekliai stiprino partnerystę su JAV, sukūrė vieningą šalies įvaizdžio kūrimo ir palaikymo sistemą, įtvirtino mūsų istorinės atminties įprasminimą ir reikšmingai padidino diplomatinės tarnybos finansavimą. Toliau plėtojant užsienio politiką siūlome:

12.1. UŽTIKRINTI, KAD LIETUVA IŠLIKTŲ AKTYVIA BURIANČIA KAIMYNE BEI ES IR NATO PARTNERE:

- siekti, kad Lietuva ir toliau būtų aktyvi ES, NATO, EBPO bei kitų svarbių tarptautinių organizacijų narė, kurianti saugią, stabilią tarptautinę aplinką tvariam valstybės ir visuomenės vystymuisi;
- plėtoti strateginius politinius ir visuomeninius santykius su Baltijos valstybėmis ir Lenkija, kitomis demokratinėmis valstybėmis;
- užtikrinti, kad subsidiari, solidari, veiksminga ES ir toliau išliktų Lietuvos esminiu interesu;
- tęsti aktyvią partnerystę su NATO, glaudžiai bendradarbiauti su Baltijos šalimis, Lenkija, kitomis demokratinėmis valstybėmis stiprinant mūsų regiono saugumą, aktyviai remti Rytų partnerystės šalių eurointegracijos ir narystės NATO siekius.

12.2. REMTI LAISVĘ, DEMOKRATIJĄ IR ŽMOGAUS TEISES RYTŲ KAIMYNYSTĖS VALSTYBĖSE:

- skatinti Baltijos valstybes, Šiaurės šalis, Vyšegrado grupę, ES ir transatlantinę bendruomenę remti Rytų kaimynystės valstybes. Užsienio politikoje privalome ginti teritorinio vientisumo ir žmogaus teisių apsaugos bei tarptautinės teisės viršenybės principus. Kvestionuoti tarptautinę teisę pažeidžiančių subjektų narystę tarptautinėse organizacijose. Taikydami sankcijas privalome būti sąžiningi ir siekti, kad jos būtų maksimaliai tikslios ir paveikios. Reikalaudami laikytis tarptautinės teisės ir gerbti žmogaus teises iš atskirų režimų, negalime demonizuoti tų režimų valdomų visuomenių, turime išlaikyti santykius su demokratinėmis jų jėgomis;
- remti Baltarusijos žmonių kovą už demokratiją ir žmogaus teises. Kartu su Lietuvos savivaldybėmis, socialiniais ir ekonominiais partneriais ieškoti būdų, kaip suteikti visokeriopą politinę, humanitarinę, ekonominę ir kitą pagalbą Baltarusijos žmonėms;
- tęsti nepritarimo Astravo atominės elektrinės eksploatavimui politiką bei išlaikyti šioje nesaugioje elektrinėje pagamintos elektros energijos pirkimo draudimą;
- remti Ukrainos kovą už tarptautinėje teisėje įtvirtintą jos teritorinį vientisumą. Kartu su Lietuvos savivaldybėmis, socialiniais ir ekonominiais partneriais ieškoti būdų, kaip suteikti visokeriopą pagalbą karo paveiktiems Ukrainos žmonėms;

XII. UŽSIENIO POLITIKA

- remti visų Rytų partnerystės šalių modernizacijos ir skaidrėjimo pastangas, jų suvereniteto stiprinimą. Aktyviai ieškoti galimybių Lietuvos verslui šiose šalyse. Išlaikyti Lietuvos įsipareigojimus Vystomajam bendradarbiavimui. Tarptautinėje arenoje kelti Sakartvelo ir Moldovos teritorinio vientisumo klausimą.

12.3. SIEKTI, KAD LIETUVA TAPTŲ NOVATORIŠKA IR LAIMINČIA GLOBALIOS POLITIKOS VEIKĖJA:

- pasiūlyti unifikuoatą Lietuvos pristatymo užsienyje sistemą, pagal kurią Lietuva būtų pristatoma kaip novatoriška, žalia, aukštosiose technologijose, kultūroje ir sporte lyderiaujanti šalis. Ieškoti būdų, kaip racionaliausiai paskirstyti ES, biudžeto ir privačius išteklius, siekiant maksimalaus rezultato ekonominėje ir kultūrinėje diplomatinėje;
- identifikuoti 10 Lietuvai svarbiausių rinkų už ES ribų ir sukurti darbo tose rinkose strategiją. Remiantis Skandinavijos pavyzdžiu, ekonominei diplomacijai kitose rinkose pritraukti ir privatų finansavimą;
- Lietuvos ekonominę ir kultūrinę diplomaciją plėtoti mezgant tarptautinius ryšius ne tik tarpvalstybiškai, bet ir savivaldybių lygiu.

12.4. UŽTIKRINTI DIPLOMATINĖS TARNYBOS VEIKLOS SKAIDRUMĄ IR ATVIRUMĄ:

- didinti diplomatinės tarnybos finansavimą, įtvirtinti aiškius ilgalaikės diplomatų karjeros planus. Kiekvienas Lietuvos diplomatas turi aiškiai žinoti savo profesines perspektyvas;
- kelti visų Lietuvos valdžios institucijų užsienio ryšių skyrių vadybines ir derybines kompetencijas, stiprinti Užsienio reikalų ministerijos bendradarbiavimą su nacionalinės valdžios ir savivaldybių institucijomis;
- įdiegti skaidrią ir motyvuojančią Užsienio reikalų ministerijos ir kitų valdžios įstaigų darbuotojų rotacijos sistemą, apimančią specialiujų atašė pareigybes, deleguotus ekspertus tarptautinėse organizacijose ir kitas galimybes.

12.5. RŪPINTIS PO PASAULĮ PASKLIDUSIAIS LIETUVOS ŽMONĖMIS:

- sutelkti mūsų tautiečių, gyvenančių užsienio šalyse, potencialą ir panaudoti jį valstybei stiprinti bei jos vardui garsinti;
- toliau remti Pasaulio lietuvių bendruomenės iniciatyvą išplėsti Lietuvos pilietybės išsaugojimo galimybes, įgijus kitos ES arba NATO priklausančios valstybės pilietybę;
- skatinti lietuvių bendruomenių ryšį su Tėvyne. Šiuo tikslu plėsti „Globalios Lietuvos“ programą;
- ieškoti būdų, kaip pasaulio lietuvius įtraukti į darnų bendradarbiavimą su Lietuvos institucijomis, savivaldybėmis bei socialiniais ir ekonominiais partneriais. Sutelkti Lietuvos istorikų ir Pasaulio lietuvių bendruomenių pajėgas ieškoti istorinės atminties ženklų užsienio šalyse, juos sisteminti, skaitmeninti, pristatyti visuomenei ir išsaugoti ateities kartoms;
- pasirūpinti užsienyje gyvenančių lietuvių galimybėmis išsaugoti gimtąją kalbą ir ryšį su Tėvyne. Sti-

XII. UŽSIENIO POLITIKA

printi lietuviškas mokyklas, taip pat plėsti galimybes mokytis lietuvių kalbos bei pažinti šalies kultūrą ir tradicijas nuotoliniu būdu;

- bendradarbiaujant su savivaldybėmis, didinti Lietuvos pasirengimą priimti namo grįžtančius Lietuvos piliečius ir sukurti jiems palankias sąlygas reintegruoti Tėvynėje;
- nepaisant įvykusio Brexit, aktyviai ieškoti naujų formatų, užtikrinančių tolesnį bendradarbiavimą su Jungtine Karalyste saugumo, ekonomikos, kultūros ir kitose srityse. Siekti apsaugoti mūsų piliečių, gyvenančių Didžiojoje Britanijoje, interesus.

12.6. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Galutinė siektina reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis
Lietuvos gyventojų dalis, mananti, kad Lietuvos interesų tarptautinėje bendruomenėje įgyvendinimas yra užtikrintas	procentai	34 (2018)	38	40	gyventojų apklausa

XIII. KRAŠTO APSAUGA IR SAUGUMAS

2016–2020 m. situacija krašto apsaugos srityje patyrė esminius kokybinius pokyčius. Srities depolitizavimo dėka sugebėjome išskaidrinti įsigijimų procedūras ir užtikrinti skaidrų, ekspertų vertinimu pagrįstą įsigijimų ir plėtros sistemą. Paveldėjome bėdas kibernetinio saugumo srityje, kurias pavyko įveikti bendrai sutelktomis skirtingų institucijų pajėgomis. Tai neliko nepastebėta ir tarptautinės bendruomenės – Jungtinių Tautų skelbiamame globaliame kibernetinio saugumo indekse Lietuva per kelerius metus pakilo iš problematiškos 57-os į 4-ą vietą.

Pasiektas gilesnis NATO partnerių karinis įsitraukimas Baltijos regione ir didėjantis išskirtinis JAV administracijos dėmesys Lietuvos ir kaimynių saugumo situacijai – darnaus trijų valdžios šakų darbo rezultatas. Kadencijos laikotarpiu pavyko visas pagrindines politines partijas susodinti prie bendro stalo ir pasiekti susitarimą dėl saugumo ir gynybos srities vystymo iki 2030-ųjų metų. Įvertindami jau padarytą pažangą, sieksime:

13.1. NUOSEKLIAI ĮGYVENDINTI PARTIJŲ SUSITARIMĄ:

- įgyvendinti partijų susitarimą dėl gynybos politikos gairių. Tam sutelkti Seimo, Vyriausybės ir Prezidento pastangas tiek planuojant tinkamą finansavimą, tiek vykdant atsakingą personalo politiką;
- atsižvelgiant į šalies viešųjų finansų būklę, siekti nuoseklaus gynybos finansavimo bei užtikrinti griežtą investuojamų finansų kontrolę;
- užtikrinti tinkamą Lietuvos kariuomenės komplektaciją ir parengtąjį rezervą;
- garantuoti vienareikšmių ir ilgalaikių NATO įsipareigojimų laikymąsi Oro erdvės apsaugos užtikrinime. Nepaisant pastarųjų metų proveržio, šio iššūkio vien tik savo ar bendromis Baltijos šalių pastangomis negalime įveikti. Būtinai NATO sprendimai – oro policijos misija turi įgauti gynybos dėmenį, o NATO dominavimas Baltijos šalių oro erdvėje turi būti užtikrintas;
- ypatingą dėmesį skirti karinės infrastruktūros plėtrai Lietuvoje. Tai ne tik suteiks didesnę investicijų grąžą šalies ekonomikai, bet ir suteiks papildomų argumentų derantis dėl didesnio partnerių įsitraukimo;
- įvesti papildomą kriterijų krašto apsaugos išlaidoms – pridėtinės vertės, kurią Lietuvai ir mūsų žmonėms sukuria investicijos į karinę infrastruktūrą, įvertinimą. Kurti naujas darbo vietas bei galimybes vietas verslams ir šioje srityje;
- išlaikyti mišrios kariuomenės modelį. Šiandieniu vertinimu jis geriausiai atitinka šalies saugumo poreikius bei užtikrina optimalų karinės galios augimą;
- įgalinti ginkluotąsias pajėgas ir toliau aktyviai dalyvauti tarptautinėse operacijose, išpildant pagrindinį NATO aljanso – solidarumo – principą bei vykdant tarptautinės humanitarinės pagalbos misijas. COVID-19 kontekstas parodė, kad logistiniai karinių pajėgų gebėjimai yra ypatingai svarbūs laiku aprūpinant valstybes ir užtikrinant būtinųjų funkcijų vykdymą;
- siekti plėtoti žvalgybos pajėgumus ir suteikti garantijas pareigūnams, atsakingai tarnaujantiems Lietuvos žmonių saugumo labui;
- užtikrinti nešališką žvalgybos veiksmų kontrolę, garantuojant pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms;

XIII. KRAŠTO APSAUGA IR SAUGUMAS

- ir toliau remti analitinių centrų – idėjų kalvių – vystymąsi Lietuvoje. Auginti nepriklausomų ekspertų svarbiausiomis užsienio reikalų ir saugumo temomis pajėgumus ir stiprinti diskusiją šalies viduje;
- stiprinti visuomenės ir kiekvieno piliečio vaidmenį valstybės kūrimo, šalies saugumo ir gynybos užtikrinimo procese. Stiprinti pilietinį ugdymą, susijusį su šalies gynyba.

13.2. DIDINTI KIBERNETINĮ SAUGUMĄ:

- vykdyti kibernetinių pajėgumų plėtrą ir valstybės infrastruktūros apsaugą. Kibernetinį saugumą turime paversti šalies identiteto dalimi, garantuojančia visuomenės ir šalies saugumą šiandieniniame ir rytojaus pasaulyje;
- plėsti programas, skirtas visuomenės informacinio ir kibernetinio raštingumo skatinimui skirtingose visuomenės grupėse.

13.3. TIKIMASI, KAD SKIRSNYJE SIŪLOMI SPRENDIMAI PADĖS PASIEKTI ŠIUOS PAGRINDINIUS 2021–2030 METŲ NACIONALINIO PAŽANGOS PLANO RODIKLIUS:

Eil. Nr.	Poveikio rodiklis (pavadinimas)	Matavimo vienetas	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė siektina reikšmė 2025 m.	Duomenų šaltinis
1.	NATO rengiamas Lietuvos nacionalinių kariuomenės vystymo planų ir NATO įsipareigojimų vykdymo vertinimas	kokybinis vertinimas	gerai (2019)	gerai	NATO gynybos planavimo ekspertų vertinimas
2.	Gyventojų, manančių, kad Lietuva – saugi šalis gyventi, dalis	procentai	–	80	VRM atliekamas gyventojų nuomonės tyrimas apie viešąjį saugumą